БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 10 (10378) | 1964 оной январиин 12, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

МЭРГЭЖЭХЭ ГЭБЭЛ, ҺУРАХА ХЭРЭГТЭЙ

Коммунизм байгуулхын түлөө тэмсэлдэ шармайн оролсоһон совет хүнүүд он жэлэй ошохо бүри шэнэ амжалта туйлана. Түүхэтэ долоон жэлэй түсэбүүд амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ байна. Арадай ажахын һалбари бүхэндэ ажал хэрэг хуушанай янзаар улэнэгүй, ходо хубилна. Наука, техникын туйлалта хаа хаанагүй улам үргэнөөр хэрэглэгдэнэ.

Арадай ажахыда хими үргэнөөр хэрэглэхэ талаар КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй баталан абаһан Тогтоолые оронойм най бүхы арад зон баяр баясхалантайгаар угтан абаа. Хүдөө ажахые шэнэ хүсөөр, улам үргэнөөр хүгжөөхэ тон хүндэтэй зорилгын табигдаад байхада, колхоз, совхозуудай хүдэлмэришэдэй урда бүри харюусалгатай эрилтэнүүд табигдана гээшэ.

Илангаяа хүдөө ажахыда хими хэрэглэхэ зорилгын табигдаад байхада, колхоз, совхоз бүхэндэ минеральна үтэгжүүлгэнүүдые буртаг үбһэнтэй тэмсэхэ бүхы гербиц үүдые, үрэһэ хүрэнгэ хорододог химикадуудые, малай тэжээлдэ оролсодог химиин бүхы зүйлнүүдые зүбөөр хэрэглэжэ, хамаг ашаурыень шадажа абаха гээшэ тон шухала болоно. Тарян ажал дээрэ хүдэлмэрилдэг хүнүүд химиин һуралсалһаа гадна, агротехникын заабари, мүн машина техникые һайнаар шудалха болоно. Үнгэрһэн жэлдэ механизаторнуудай бүгэдэниитын һуралсал хаа хаанагүй үнгэрэгдэжэ, манайшье республика дотор тон олон тракторист, комбайнернууд бэлдэгдэһэн байгаа.

Мүнөө Ставрополиин хизаарай Красногвардейскэ үйлэдбэриин управлениин ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдэй гаргаһан үүсхэл орон доторнай үргэнөөр дэлгэржэ эхилээ.

Манай республика дотор энэ үүсхэл мүн лэ халан абтажа, агрохимиин һуралсал эхилээ. Баргажанай, Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управленинүүдтэ энэ хүдэлмэри хамагһаа түрүүн эмхи түрнимтэйгээр захалба. Хүдөө нютагуудай ажалшадые агрохимиин эрдэм шудалхын түлөө мүрысөөндэ хабаадалсаха талаар Воронежой эрдэмтэдэй үүсхэлые Буряадай хүдөө ажахын институдай багшанар дары дэмжээ. Энэ институдай багшанарай туһаламжаар январиин гурбанһаа Мухар-Шэбэртэ агрохимиин кружогуудай хүтэлбэрилэгшэдэй семинар үнгэргэгдэжэ байна. Тус управлениин колхоз, совхозуудта эмхидхэгдэхэ агрохимиин һуралсалда хамта 5 мянган хүн хабаадуулагдахань.

Семинарай дүүрэхэтэй зэргэ кружогуудые эрхилэгшэд өөһэд өөһэдынгөө колхоз, совхозуудта таража, хабарай тарилгын эхилхэр үлөөд байһан саг соо химиин эрдэм мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдые танилсуулхань. Агрохимиин һуралсалһаа гадна, энэ управлениин «Эрдэм» совхоздо хүдөө ажахын талаар бүхы һуралсалай эмхитэй һайнаар табигдаһание тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тус совхозой директор, экономикын эрдэмэй кандидат нүхэр Доржиев тодорхой экономико шудалха кружогые хүтэлбэрилнэ. Совхозойнь бүхы мэргэжэлтэд, отделени, фермэнүүдые даагшад ажахыдаа байһан арга боломжонуудые хэшээлдээ зүбөөр хэрэглэхэ, ажалаа тоосоо һайнаар нэбтэрүүлхэ талаар дэлгэрэнгы хөөрэлдөө хэдэг байна.

Гэбэшье республика доторнай хүдөө ажахын эрдэм мэргэжэл шудалха хүдэлмэри хаа хаанагүй жэгдэ һайнаар ябуулагданагүй. Олохон ажахынуудта, тодорхойлбол, Яруунын, Бэшүүрэй совхозуудта, Мухар-Шэбэрэй «Забайкалец», Улаан-Үдын управлениин «Коммунизм» колхозуудта механизаторнуудые бэлдэхэ һуралсал муугаар ябуулагдана. Эдэ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна организацинууд шухала хэмжээ абанагүй.

Һаяхан Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэһэн залуу хонишодой 2-дохи слёт дээрэ Чисаанын совхозһоо ерэһэн хонишон Розалия Намжилова: «Бидэнэр, хонишод, мүнөө сагай эрилтын ёһоор ветеринариин талаар юрэнхы эрдэм шудалха ёһотойбди. Мал ажал дээрэ гол түлэб дунда һургуулитай хүнүүд ажалладаг болоо. Бидэнтэй ветеринарна мэргэжэлтэдэй юрын һуралсал үнгэргэдэг һаа, малай үбшэнтэй нүлөө ехэтэйгээр тэмсэжэ шадаха байһамнай лабтай. Ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй урда энэ хүдэлмэрие эмхидхэхэ эрилтэ табинабди» гэжэ мэдүүлһэн байна. Хонишон Намжилова тон зүб эрилтэ табяа гэжэ мэдэрхэ хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, наука, техникын туйлалтануудые ажал хэрэг дээрэ үргэнөөр дэлгэрүүлэнгүй амжалта туйлахын аргагүй бшуу.

Илангаяа мүнөө КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй шиидхэбэрие бэелүүлхын түлөө бүгэдэ арадай тэмсэлэй улам үргэдэжэ байхада, хүдөө ажахын үйлэдбэриин управленинүүд, парткомууд, колхоз, совхозуудай партийна организацинууд агрохимиин һуралсалда тусхайта бүхы хүнүүдые хабаадуулха талаар шухала хэмжээ абаха ёһотой. Энэ тон хүндэтэй, харюусалгатай хэрэгтэ хүдөө нютагуудай, дунда һургуулинуудай биологи, химиин багшанар, колхоз совхозуудай мэргэжэлтэд үнэн зүрхэнһөө хабаадалсажа, колхоз, совхозуудайнгаа хүдэлмэришэдые агрохимиин һуралсалда олоор хабаадуулха байна. Тиихэтэй хамта үйлэдбэриин управленинүүдэй, мүн зарим колхоз, совхозуудай дэргэдэ агрохимиин лабораторинуудые байгуулжа, газарай хүрьһэ шэнжэлхэ хэрэгсэлнүүдээр, агрохими шудалагшадта хэрэгтэй харуулан ойлгуулха зүйлнүүдээр, баян ургаса абадаг түрүүшүүлэй дүй дүршэл согсолһон материалнуудаар хантаха шухала болоно.

ҮБЭЛДӨӨ МАЛ ТАРГАЛУУЛХА ҺҮ ЕХЭЭР ҺААХА АРГА ХАА ХААНАГҮЙ БИИ

★ ★

★

Эдир залуу наһан! Урдашни хэды үргэн, гэрэлтэ һайхан зам нээгдэнхэй гээшэб. Һураха гэбэлшни, һаруул сэбэр һургуулинуудай үүдэн сэлигдэнхэй, ажаллаха гээ һааш, фабрика, завод, колхоз, совхозуудай фермэ, мастерской дуудажа байха.

Эгээл тиимэһээ СВЕТЛАНА ДОНИТОВА нёдондо үндэр наһатай болоһон эжынгээ орондо һаалишан болоходоо нэгэшье маргаагүй. Мүнөө Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин Эрхирэгэй совхозой 1-дэхи фермын түрүү һаалишадай дунда Света Донитовагай нэрэ нэгэнтэ бэшэ дурдагдахал байха.

Арбан долоотой Светлана басаганай ажабайдал, ажал хүдэлмэридэ арюухан жаргал юрөөе.

М. Намжиловай фото.

★ ★

Мүрысэдэг фермэнүүдэй ажал тухай

Хэниинь гээгдэнэб?

Хуушан жэлнай дүүрэбэл даа. Ажалайшье дүн гаргагдана. Манай Ноёхон нютагаар хаа хаанагүй суглаанууд боложо байнхай. Зүбшэхэ зүйлнүүдшье олон. Үбэлэй һарануудта һү ехээр һааха гэһэн кабанскынхидай үүсхэлые нютагаймнай зон тон һайшаана.

Хоорондоо долоо модоной газарта байдаг хоёр фермын һаалишад ажал, мүрысөөнэй дүн тухайгаа хөөрэлдөө. 1963 оной арбан нэгэ һара соо Хаягай фермын һаалишад үнеэн бүриһөө 1182 литр һү һааһан юм. Нүгөө Мэнгэйн фермэдэ 1497 литр һүн абтаа. Һаагдаһан һүень харахада, илгаатайл гээшэ ха! Адлихан байдалтай аад, Хаягайхид нүгөө фермынхидһээ үнеэн бүриин 300 гаран литрээр бага һү һаагаа. Декабриин 20-ной байдалаар тэндэхидэй 172 мянган литрэй орондо 151 мянгые худалдаад байхада, мэнгэйнхид жэлэйнгээ түсэбые 6 мянган литрээр үлүүлээ.

Илгаань юуб? Хаягай фермэ баһал иимэ ехэ һү һааха аргатай байһан аад, ажалаа һулаар эмхидхээ ха юм. Илангаяа зунай сагта—һү һаалиин элбэгээр абтаха үедэ малынь һүниндөө адуулагдаагүй. Һаалишадай дүнгые харахада баһал иимэрхүү.

Ажалайнгаа дутуу дунданууд тухай суглаан дээрээ хэлсэхэдээ, тодорхой зорилгонуудые урдаа табиба.

— Кабанскын һаалишад, малшадай үүсхэлые дэмжэнэбди. 1964 ондо үнеэн бүриин 1600 литрһээ бага бэшэ һү һаахабди. Хоорондоо мүрысэхэбди, — гэжэ хоёр фермын һаалишад мэдүүлбэ.

Фермые даагша, зоотехник нүхэр Базаров суглаанда үгэ хэлэхэдээ:— һаалишад журам муутайгаар ажаллана, булта комсомол залуушуул аад, эдэбхи үүсхэлгүйгөөр хүдэлнэ. Тиигээд манай гүүртэ гээтдэжэ ябана,— гэбэ. Тиихэдэ колхозой правлени, партийна комитет залуушуулда туһа багаар хүргэдэг байна.

1964 ондо Хаягай, Мэнгэйн фермэнүүд хоорондоо мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, һайнаар ажаллабал, амжалта туйлахань дамжаггүй.

С. БИЛИКТУЕВ.

ХХ партсъездын нэрэмжэтэ колхоз.

Үгэдөө хүрэхэ зон гү?

— Үнгэрэгшэ жэлдэ бирагүйшэгөөр хүдэлөө гээшэбди. Гүрэндэ һү, мяха худалдаха түсэбнай дүүрээгүй. Одоол шэнэ жэлдэ хамсы шамажа орохомнай, — гэжэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ М. Якимов тээсгэн Зэдын хүдөөгэй үйлэдбэриин парткомой зүблөөн дээрэ мэдүүлээ һэн.

Нээрээшье, энэ колхоз нёдондо һанаһанда хүрөөгүй, ахирханаар ажаллажа, һү һааха, худалдахашье түсэбөө дүүргэнгүй, гүрэнэйнгөө урда аяар 1166 центнер һү үритэй үлөө. Тиимэһээ шэнэ, 1964 ондо баһа тиимэ тулюур туйган байдалда дахин орохогүйн тула жэлэй түрүүшын үдэрһөө эршэмтэйгээр хүдэлхэ, ажалаа эрид һайжаруулха аабза гэжэ хүлеэхээр байгаа.

Тиигэбэшье мүнөө январиин түрүүшын арбан хоногой дүн харахада, колхоздонь һү һаалгаар ямаршье хубилалта болоогүй. Үшөө үнгэрхэдөө, нёдондоной декабрь һарын һүүлшын 10 хоногойхиһоо бага һүн абтаба. Колхозой бүхы фермэнүүд графигай ёһоор үдэр бүри 20 центнер һү бэлэдхэлэй пунктда тушааха аад, арайхан гэжэ 13—14 центнер һү оруулна. Ондоогоор хэлэбэл, һаалгажа байһан үнеэн бүриһөө сүүдхэдээ оройдоол 3 литр һү абана бшуу. Харин тэрэнние бүхы үнеэдтэнь хубааха болоо һаа, үнеэн бүриин миил 1,5 литр һүн хүртэнэ ха юм.

— Үнеэд олон шэргэнхэй. Иигээд түрэхэдэнь лэ һү ехээр һаахабди даа,— гэжэ колхозой главна зоотехник И. Григорьев хэлэнэ.

Һүнэй багаар һаагдаһанай шалтагаан гансахан энэ бэшэл. Колхоздонь нёдондо, мүн энэ жэлдэшье үнеэд олон һубайраа. Жэшээлхэдэ, үнгэрһэн жэл бүхы 873 үнеэдэй 200 гаран толгойнь һубайраад, һү, түлшье үгөөгүй, үбһэ тэжээлэйл дарамта болоо һэмнай даа. Энэ жэлдэшье баһал тиимэрхүү байдалай тохёолдохонь холо бэшэ.

Эндэхин үбһэ тэжээлээр бага аад, тэрэнээ арьбалжа, малдаа зүбөөр, һайнаар буйлуулан шанаржуулжа, ашаг шэмыень нэмээхээр эдюулхэ гэжэ оролдоногүй. Ёлото, Гэгээтэ, Нарин нютагуудай һаалиин фермэнүүдтэ үбһэ тэжээл, илангаяа һолоомо хайша хэрэгээр гаргашалагдажа, мунайдагдажа байна.

Хэрбээ энэ янзаараа хүдэлжэ байбал, үбэлжэлгын үедэ баһал һү мүртэй һаажа шадангүй, бэрхэтэй байдалда орохонь. Һаалиин фермэнүүдэй ажалые эрид һайжаруулан, хүдэлмэридөө ехэхэн хубилалта хэхээр болоо ха.

Г. Ильин,

манай штатнабэшэ корр.

Хяагтын управлениһээ мэдээсэнэ

Сэлэнгын совхоз. Үбэлэй сагта адууһа малаа тураажа зүдэрөөнгүй ондо оруулха, ашаг шэмыень арьбадхаха зорилго дүрбэдэхи отделениин малшад табинхай. Эндэ һайнаар ажаллажа байгаашад олон. Тэдэнэй дундаһаа Дмитрий Цыбиков, Добшон Бадмацыренов гэгшэд суурхана. Эдэнэр Шанаа гэжэ газарта 130 хашараг харууһалан, тэдэнэйнгээ шэгнүүрые хоногой 400—500 граммаар нэмээнэ. Үнгэрһэн декабрь һарада бүхыдөө 17 центнер нэмэлтэ үгэһэн байгаа.

Тэдэнэр саһа багатай газараар малаа бэлшээдэг, үбһэ тэжээлынь һайса шанаржуулан үгэдэг юм.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз. Сүхэ мүрэнэй адагта колхозой табадахи комплексно бригадын малай гүүртэ байдаг. Тэндэ шахан таргалуулагдаха эбэртэ бодо малые Владимир Ягузин, Ефим Кожин, Цыретор Тубчинов, Иван Межев гэгшэд харууһална. Мүнөө малайнь олонхи тус тустаа 250—300 килограмм шэгнүүртэй болонхой. Хүсэ шадалаар һайн, таргануудынь январь һара соо гүрэндэ худалдагдаха юм.

Д. Дугаров.

ХХ партсъездын нэрэмжэтэ колхоз. Социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байһан һаалишан Цыбикмит Эрдынеевна Тубчинова 1963 ондо үнеэн бүриһөө 1400 гаран литр һү һаагаа. Жэлэй туршада хамта 25 мянга 252 литр һү һаажа, түсэбөө мянга гаран литрээр үлүүлэн дүүргэбэ.

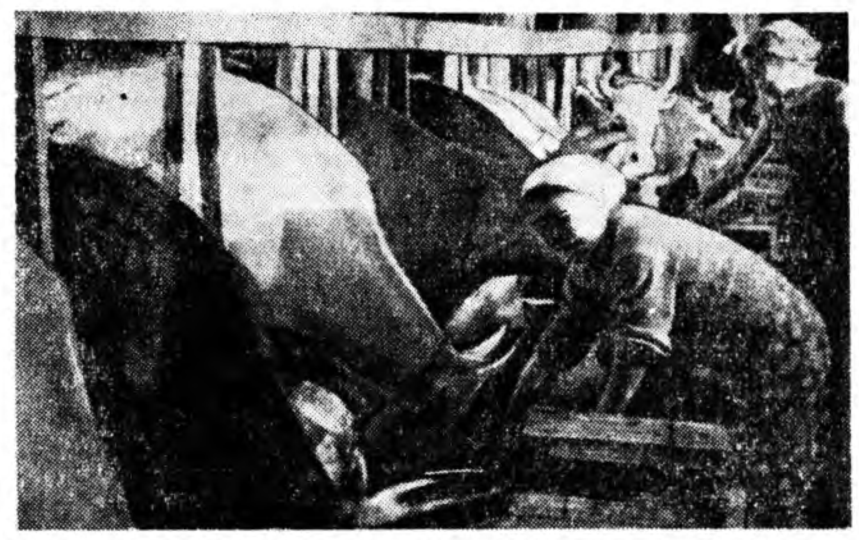
Кабанскынхидай бэшэгтэй танилсаад байхадаа:

— Энэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 1800 литр һү һаахаб,—гэжэ нүхэр Тубчинова мэдүүлнэ.

Б. Сымжитов.

Зэдын үйлэдбэриин управлениин «Коммунизм» колхозой хоёрдохи отделениин коммунис ажалай һүнэй гүүртын һаалишад үнгэрэгшэ жэлдэ һү тушааха жэлэйнгээ түсэб холо үлүүлэн дүүргээ юм. Тэдэнэр 1964 ондо 142 мянган литрээр үлүү ехэ һү тушааха уялга абаа. Зураг дээрэ: коммунис ажалай гүүртын һаалишад үнеэдтээ силос үгэжэ байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Кабанскынхидай жэшээгээр ажаллая

МҮРЫСӨӨНЭЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ

«Улаан Аха» колхоз мал ажалай продуктнуудые абалгаар жэл бүри түсэбөө үлүүлэн дүүргэнэ. Эндэ түрүү онол арга үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болонхой. Һүүлэй жэлнүүдтэ үнеэд искусственна аргаар үрэжүүлэгдэжэ, һайн үүлтэрэй, мяхалиг бэетэй мал олошорно. Тиимэ үнеэдһээ жэл соо мянган килограмм һүн һаагдадаг юм.

Колхозой эрхим һаалишан Һама-Сырен Лопсоновна Дугарова жэлэй туршада үнеэн бүриһөө 1100—1200 килограмм һү һаадаг. Һаалишад С. Добшонова, Ц. Галсанова, Х. Мункoнова болон бусад нютагтаа магтаалтай, һотойл замай залуушад гээшэ.

Тиихэдэ артелиин түрүү малшан Халзан Дулмаевич Нюлхаевай ажалые тэмдэглэмээр. Энэ нүхэр 350 толгой адуу даажа байгаад, зундаа холын бэлшээридэ гаргажа адуулаа һэн. Мүнөө Номтогол гэжэ газарта адуугаа үбэлжүүлнэ. Ямаршье шэмэрүүн үбэлэй болоо һаа, тэрэ адуугаа ходо бэлшээжэ ондо оруулдаг, 100 гүүнһээ 100 унага абадаг юм.

«Коммунизм» колхозойхид мүн лэ ажалаараа шалгардаг болонхой. Һүүлэй хоёр жэл соо эндэ үнеэдэй хоёр байра, малшадай байха гэрнүүд баригдаа. Доодо-Удайда малай гурбан гүүртэ байрлана. Эндэ Бадма Убашеева басагантаяа ажалладаг юм. Хайнаг үнеэдые үдэртөө бэлшээридэ гаргажа, үбһэ тэжээлээ алмажа байгаад, 10—10 мянган килограмм һү һааха гэһэн жэлэйнгээ уялга үлүүлэн дүүргээ. Колхозой партийна организациин секретарь Нима Хайдакович Мандагаевтай хөөрэлдэхэдэ, һаалишадаймнай олонхинь абаһан түсэб, уялгануудаа дүүргээ гэжэ омогорхон дурдана.

Һаалишадай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ түрүү ябагшадай нэгэн Марта Молорова һү һааха уялгаяа мянган литрээр үлүүлээ.

— Үбэлэй үедэ һү ехээр һааха гэһэн кабанскынхидай уряае дэмжэбэбди. Тэдэнэй жэшээгээр ажаллажа, малайнгаа ашаг шэмые улам арьбадхахабди,—гэжэ нүхэр Молорова мэдүүлнэ.

Һаалишан Марта Молорова.

Иигэжэ Аха нютагаймнай малшад адууһа малайнгаа ашаг шэмэ дээшэлүүлэн, гүрэндөө һү, мяха элбэгээр тушаадаг болохын хойноһоо шармайн оролдоно.

Д. Дугаров,

хүдөө бэшэгшэ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Нүхэр Л. Н. Кузмержые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

Республикын искусствын эмхи зургаануудта үни удаан саг соо хүдэлһэнэйнь түлөө, түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Буряадай гүрэнэй филармониин директор Лев Николаевич **Кузмержые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретариин түлөө Президиумэй гэшүүн И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан. 1964 оной январиин 9.

ДЕКАБРИИН ПЛЕНУМЭЙ ШИИДХЭБЭРИНҮҮДЫЕ БЭЕЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

«ЕХЭ ХИМИИН» ШТАБУУД ИНСТИТУДАЙ ДЭРГЭДЭ ЭМХИДХЭГДЭНЭ

ЛЬВОВ, (ТАСС-ай корр.). Карпат шадарай химиин предприятинуудай хүдэлмэрие һайжаруулха зорилготойгоор Львовой политехническэ институдта ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. Институдта байгуулагдаһан «Ехэ химиин» штабуудай хиналта доро бүхы предприятинууд абтанхай. Тэдэ штабуудтань студентнүүд болон багшанар оролсодог. Химиин предприятинуудта туһа хүргэхэ гэһэн зорилго табяад, түрүүшын алхамууд хэгдэжэ байнхай.

Штабай даалгабаряар институдай хүдэлмэрилэгшэд дүтын городуудта гаража, химиин предприятинуудай эрилтэтэй танилсаад, тодорхой түсэб хараалдаг юм. Үйлэдбэриин практикада студентнүүдые олоорнь хабаадуулха гэһэн штабай дурадхалые институдай ректорат хүлеэн абаа. Мүнөө үедэ ахалагша курсануудта һуража байһан студентнүүд химиин предприятинуудые хүгжөөхэ талаар практическа хүдэлмэринүүдые бэшэжэ байна.

ОБЛАСТИИН ЭДЭБХИТЭД ХИМИИН АСУУДАЛНУУДЫЕ ЗҮБШЭНЭ

ЖИТОМИР, (ТАСС-ай корр.). Химие хүдөө ажахыда нэбтэрүүлхэ асуудалнуудые шэнжэлэн үзэхын тулада партиин Житомирско обкомой дэргэдэ семинар байгуулагдаа. Партиин обкомой болон облгүйсэдкомой хүдэлмэрилэгшэд, областиин элдэб зургаануудай болон организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд — хамтадаа 100 шахуу хүн семинарай хүдэлмэридэ хабаадалсана.

Химие хүдөө ажахыда нэбтэрүүлхэ талаар лекцинүүд, научно-популярна болон агрохимическа фильмнүүд семинарай хүдэлмэриин түсэбтэ хараалагданхай.

«Хүдөө ажахые түргэнөөр хүгжөөхэдэ химиин дүүргэхэ үүргэ ехэ» гэһэн түрүүшын лекци хүдөө ажахын институдай багша, профессор И. И. Канивец уншаа.

ПРОПАГАНДИСТНУУД ХҮДӨӨ ГАРАНА

ХАБАРОВСК. (ТАСС-ай корр.). КПСС-эй Хабаровска крайком Амар шадарай хүдөө нютагуудта болон хойто районуудта пропагандистнуудай 16 бүлэгүүдые эльгээбэ. Институдуудай, Хабаровска дээдэ партийна һургуулиин багшанар, партийна болон советскэ хүдэлмэрилэгшэд, журналистнууд болон уран зохёолшод эндэнь оролсоно. Эдэнэр нютагай партийна эмхинүүдтэ КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй шиидхэбэринүүдээр ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулхадань туһа хүргэхэ, пропагандистнуудай болон агитаторнуудай семинарнуудые үнгэргэхэ юм.

Коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулхада химиин дүүргэхэ үүргэ тухай, хизаарай арадай ажахын элдэб һалбаринуудта хими хэрэглэхэ зорилго тухай, Амар шадарай районуудта ехэ хими хүгжөөхэ арга боломжонууд тухай болон бусад олон асуудалнуудаар пропагандистнууд ажалшадай урда лекцинүүдые уншаха байна.

СОВЕТСКЭ СОЮЗ КУБА ХОЁРОЙ ХАНИ БАРИСААН БАТА БЭХИ

Н. В. Подгорный Кубын телевиденеэр үгэ хэлэбэ

ГАВАНА, январиин 10. (ТАСС). Кубын революциин илалтын табан жэлэй ойе һайндэрлэлгэдэ хабаадахын тулада Кубада ерэһэн советскэ делегацие толгойлогшо, КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн КПСС-эй ЦК-гай секретарь Н. В. Подгорный үсэгэлдэр үдэшэ Гаванын телевиденеэр үгэ хэлээ. Н. В. Подгорнын хэлэһэн үгэ бүхы орон дотор дамжуулагдаһан байна.

Кубын алдарта революциин табан жэлэй ойтой дашарамдуулан, кубынхидта, КПСС-эй ЦК-гай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Советскэ правительствын зүгһөө, бүхы совет арадай зүгһөө аха дүүгэй халуун амаршалга Н. В. Подгорный үгэеэ эхилхэдээ хүргэһэн байна.

Танай орондо үнгэргэһэн үдэрнүүдээ бидэнэр хэзээдэшье мартахагүйбди гээд Н. В. Подгорный хэлээ. Кубын арад тухай, тэрэнэй революционно эдэбхи хэшээл, эршэ зориг тухай һанажа ябахабди, революци хээд, дайсадай халдалгаһаа тэрэнээ хамгаалаад, шэнэ байдал мүнөө зохёожо байһан арад тухай һанажа ябахабди.

Кубын арад бүмбэрсэг дэлхэйн баруун талын хубида хамагһаа урид империализмын дарлалтаһаа сүлөөрөө гээд Н. В. Подгорный онсолон тэмдэглээ. Ажалша арадай дайсадые нуга даража шадаха хүсэн дэлхэй дээрэ бии гэжэ Кубын арад үшөө дахин харуулаа. Эрхэ сүлөөтэй, бэеэ даанхай байдалтай болохые эрмэлзэдэг ажалшадай дура хүсэл, мүлжэггүйгөөр ажаһуухые эрмэлзэдэг арадай дура хүсэл иимэ хүсэн боложо үгэнэ. Социалис революци иимэ хүсэн боложо үгэнэ. Кубын баатарлиг хүбүүд, басагадууд, дэлхэйн пролетарска революциин хэрэгые үнэтэйдэ тоолодог бүхы хүнүүд таанадаар омогорхоно.

Манай делегаци Гаваные хараа, ороной бүхы провинцинуудаар ябаа. Танай ороной ажабайдал болон бүхы түхэл шарайе революциин ямар ехэ түргэнөөр шэнэдхэн хубилгажа байһые хаа хаанагүй бидэнэр хараабди гээд Н. В. Подгорный үргэлжэлүүлэн хэлэһэн байна.

Коммунизм болон социализм байгуулха хэрэгтэ СССР-эй, бусад социалис оронуудай туйлаһан амжалтануудые Н. В. Подгорный саашань тэмдэглээ.

Социализм хадаа ажалша арадай дэбжэхэ, золтой хубитайгаар ажаһуухa гансахан лэ зам болоно гэжэ Советскэ Союзай жэшээ, Кубын, бусад социалис оронуудай гайхамшагта амжалтанууд гэршэлэн харуулна. Эгээл иимэһээ социалис Куба Латинн Америкын бүхы дарлагданги арадуудта зам заажа үгэһэн залиршагүй одон боложо үгөө гээд Н. В. Подгорный саашань хэлээ.

Агуухэ Октябриин эстафетые Кубын Революциин дамжуулан абаһанда совет коммунистнууд омогорхоно. Совет арад болон Куба бэе бэеһээ холо далайнуудай хоёр тээ һуудагшье һаа бата бэхи хани барисаатай. Нэгэн адли марксистско-ленинскэ үзэл бодол баримталдаг, нэгэн адли үг зорилготой дээрэһээ тэдэнэр хэтэдээ түрэл болонхой.

Мүнөө дэлхэйн социалис байгуулалтын бии болоод байхада арадуудай революционно хүдэлөөе империализм зогсоожо шадахаяа болёо. Социалис Кубын оршожо байһан баримта энээндэ эли тодо жэшээ боложо үгэнэ.

Революционно Кубада эсэргүүгээр США-гай империалис этэгээдүүдэй гаргадаг харата һанаашалганууд тухай Н. В. Подгорный саашань хэлэһэн байна. Америкын Холбоото Штадуудай хархис милитарис этэгээдүүд Холбоото Штадуудтай жэшэбэл тон бишыхан ороной—революционно Кубын үмэнэ һүрдэн шэшэрдэг болоо гээд тэрэ хэлээ. Тэдэнэр Кубаһаа юундэ айнаб? Долоо миллион бага үлүүтэй хүн зонтой Куба 190 миллион хүн зонтой Америкын Холбоото Штадуудта аюул тохёолдуулжа шадаха гээшэ аал?

Бодото шалтагааниинь гэхэдэ, ээрхэг түримхэй милитарис этэгээдүүд коммунис үзэл суртаһаа айдаг байна. Энэ һайн һайхан үзэл бодол Кубын арадай, мүн помещигүүд болон капиталистнуудай хүндэ хүшэр мүлжэлгэһөө мултараагүй бүхы ажалшадай хүсэл эрмэлзэлгые элирхэйлэн мэдүүлнэ бшуу. Социалис оронуудай арадуудай үдэр бүриин революционно ажал хэрэгтэ бэелжэ байһан марксизм-ленинизмын агуухэ үзэл сурталһаа тэдэнэр айна.

Эгээл иимэһээ империалистнууд революционно Кубада заналта хэнэ. Мүнөө саг ондоо болоо. Энээние хараадаа абаха хэрэгтэй гэжэ империалис господанар ойлгохо ёһотой.

Холбоото Штадуудай ээрхэг түримхэй милитарис хүсэнүүд революционно Кубые үгы хэхэ хүсэлэнтэй. Зүгөөр бидэнэр иигэжэ эрид шангаар хэлэнэбди: господанар ээрхэг түримхэйшүүл, аргаарад гэгты! Куба гансаардангн бэшэ. Советскэ Союз амгалан тайбан үедэшье, мүн хэсүү бэрхэ туршалга гараха үедэшье Кубын баатарлиг арадтай хамта байха гэжэ бидэнэр мүнөө үшөө дахин мэдүүлнэбди.

Үгынгөө түгэсхэлдэ Н. В. Подгорный иигэжэ хэлээ: хүндэтэ нүхэдүүд, ханинар, аха дүүнэр! Совет арад таанадтай нэгэн адли замаар дабшажа ябана. Манай оронуудай хоорондо тогтоһон хани ёһоной, аха дүүгэй харилсаа холбооной амжалтатайгаар хүгжэжэ байһанаар бидэнэр омогорхонобди. Советскэ Союзай болон Кубын хоорондохи хани барисаан пролетарска интернационализмын ленинскэ гол ёһонуудта, үнэхөөрөөл тэгшэ эрхэ болон харилсан туһалалсалгада үндэһэлэн байгуулагдаһан харилсаануудай эрхим жэшээ боложо үгэнэ.

Кубын алдарта революциин, социализм байгуулжа байһан Кубын баатарлиг арадай, Кубын революциин вождь Фидель Кастрын, марксизм-ленинизмын хүндэлэлдэ зорюулан Н. В. Подгорный юрөөл табяа.

ХИМИ бүгэдээрэн шудалая

МАЛ АЖАЛДА ХИМИ ЕХЭ ҮҮРГЭТЭЙ

Хүндэтэ уншагшад, манай газетын редакци химиин эдн шэдитэй танилсаха дуратай бүхы хүнүүдтэ зорюулан, химиин темээр республикынгаа эрдэмтэдэй хөөрөө толнлжо эхилбэ.

Энэ хөөрэлдөөндэмнай Буряадай хүдөө ажахын, научно-шэнжэлэлгын комплексно, технологическа институдуудай эрдэмтэд, хүдөө ажахын зургаануудай мэргэжэлтэд болон хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд хабаадалсана.

Мүн ажахыдаа хими нэбтэрүүлжэ байһан дүршэл болон саашанхи хараа түсэбүүдээ бэшэжэ эльгээхыень манай редакци бүхы уншагшадаа гуйна.

Хүн зоноо эдеэ хоолоор хүсэд дүүрэн хангаха хэрэгтэ газар таряалангай хажуугаар мал ажалай ехэ үүргэтэй байһые партиин ЦК-гай декабриин Пленум онсолон тэмдэглээ. Мяха, һү, тоһо элбэгээр абажа байхын тула мал ажалай талаар байһан онсо өөрсэ асуудалнуудые шиидхэхэ шухала болоно.

Газар таряалангаа, энээнһээ уламжалан мал ажалаашье мүнөө шэнэ аргаар эрхилдэг болоходомнай, тэжээл бэлэдхэлгын асуудалые шиидхэлгэ хубилһан байна. Энэ юуб гэхэдэ, тэжээл бэлэдхэхэ, химическэ талаарнь шанаржуулха болон хадагалха асуудал түрүүшын ээлжээндэ табигдана. Гэбэшье эдэ асуудалнуудай гол шухалань тэжээл бэлэдхэлгэ гэхэ гү, али малые протеинээр (белогоор) хангаха ябадал болоно. Энэ асуудал онсо шухала. Эрдэмтэдэй тобшолһоной ёһоор, малай ашаг шэмэнь үүлтэрһээ бэшэ, харин тэжээлһээ юм.

Совет ороной шэнжэлэлгын олон эмхи зургаануудай эрдэмтэд (Шманенков, Букин, Девяткин болон бусад) шэнжэлгын ехэ хүдэлмэри ябуулжа, иимэ тобшолол хэһэн байна: али нэгэн тэжээл белогоор хомор дээрэһээ, зариман тоогой талаар белогоор элбэгшье һаа, шанараар һэбэрээ дээрэһээ гэхэ гү, али онсолон хэлэбэл, аминокислота гэжэ шухаг бодосуудгүй ушарһаа малда һайн хоол болоногүй. Малай мяханда 1 килограмм белок байгуулхын тула ургамалһаа гараһан, эсэстээ хүрэтэр хоол болохо 10 килограмм белок хэрэгтэй гэжэ тодоруулагданхай. Тиимэһээ малай тэжээлдэ ургамалай белок ехэл хэрэгтэй зүйл болоно. Гэхэ зуура, Россин Федерацида бэлэдхэгдэдэг тэжээлэй нэгэ тэжээлэй единицэ эрилтын ёһоор 90—110 граммай белогтой байхын оронд жиир лэ 60 грамм байдаг. Энэ тоото белок малай аманда оротороо тэжээлэй һалан муугаар хадагалагдаһан дээрэһээ үшөө доошоо ородог. Баримжаа хэлэхэдэ, манай орон дотор жэл бүри 6 миллион тонно тэжээлэй белок дуталдадаг гэхэ гү, али тэрэниие хүсэлдүүлхын тулада 2 миллиард пүүд горох, викын болон бусад бобово ургамалнуудай орооһо талхан хэрэгтэй болохо жэшээтэй бшуу.

Бобово ургамалые саашань үргэдхэхэтэй хамта дуталдаһан белогые мүнөө ондоо, химиин аргаар хүсэлдүүлэлсэхэ гээшэ тон ехэ удха шанартай болоод байна. Химиин, биохимиин элдэб зүйлнүүдые, дрожжи, микробуудые, антибиотигууд болон биостимуляторнуудые малай тэжээлдэ нэмэлтэ оруулан хэрэглэжэ, малай ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ, үнэ сэнгыень хямдаруулха арга, хэмжээнүүд саашадаа улам үргэнөөр хэрэглэгдэхэ юм.

Тэжээлдэ химиин элдэб зүйл холиходо, малай хотодо белок шэнгэстэй болодог, аминокислота (метионин, триптофан) нэмэхэдэ белогой шанар һайжардаг, амиды жэжэ бодосууд—грибогуудые, дрожжиие үтэхэдэ белогууд бии болодог. Жэшээлхэдэ, карбамид-мочевинэ хэрэглэжэ, малда шухала белогой 30 процентые хангаха болоно. Зүгөөр мочевинэ малда эдюулхэдээ, тэрээндэ хамаагүй хандажа болохогүй. Тэрэниие хэтэрүүлбэл, малда хоро хүргэдэг. Хайшан гэжэ мочевиные зүбөөр хэрэглэхэб гэжэ энээнһээ урда хэблэлдэ тунхаглагдаһан байна. Дүй дүршэлэй харуулһанай ёһоор үнеэндэ эдюулэгдэһэн нэгэ тонно мочевинэ хоёр тонно мяха, 12 тонно һү үлүү ехээр үгэхэ аргатай гэжэ тодоруулагданхай. Мочевинэһээ гадна аммони, дабһа болон бусад азодой зүйлтэй препарадуудые хэрэглэхэдэ мүн һайн үрэ харуулдаг.

Тэжээлые белогоор элбэгжүүлхэһээ гадна анханайнь шанарые һайнаар хамгаалха гээшэ бага бэшэ асуудал юм. Энэ талаар баһал хими ехэ үүргэ дүүргэнэ. Ургамалые хатаажа гү, али силос болгон даража абанхаар, тэрэниие химическэ аргаар консервировалаа һаа, 3—5 дахин шанар һайтай байдаг. Консерванты гэжэ нэрэтэй тусгаар химическэ зүйлнүүд—пиросульфит натри, бисульфит аммони, хлористо аммони мэтэшэлэн дабһа хэрэглэжэ, тэжээлые консервировалдаг. Иимэ аргаар хадагалагдаһан тэжээл шүүһэтэй, шэмэтэй, ямаршье малда, шубуунда эдюулхэдэ таарамжатай, һайн байдаг.

Малай тэжээлые белок элбэгтэй болгохые али аргаар оролдохын хажуугаар, витамин, микроэлементнүүдээр мүн лэ дутамаггүй байлгахые хараалха шухала. Амитанай махабадада тэдэнэрэй ямар удха шанартайнь мэдээжэ бэзэ. «А», «Д» болон «B_{12}» гэжэ витаминууд, кобальт, түмэр, зэд, магнит, йод болон бусад микроэлементнүүд илангаяа шухаг, тэдэниие байгуулха, буйлуулха, болбосоруулха талаар химиин аша мүн лэ сэгнэшэгүй ехэ. Малай хүгжэлтэдэ, тэрэнэй ашаг шэмые дээшэлүүлгэдэ биохимидэ хабаатай зүйлнүүд баһал үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болоно байнхай. Малые үбшэ хабшанһаа хамгаалха, аргалха ветеринарна хүдэлмэридэшье химиин туһаламжа, элдэб химическэ препарат, эм дом тон ехээр хэрэглэгдэнэ бшуу.

Энэ мэтэ тобшо тэдыгээр дурдахада, химиин үүргэ мал ажал эрхилхэ хэрэгтэ ехэхэн һуури эзэлнэ. Тиимэһээ партиин ЦК-гай декабриин Пленум хадаа мал ажалда хэрэглэгдэхэ химиин продукци гаргалга 1970 ондо эды шэнээн хүрэтэр дээшэлүүлхэ гэжэ тогтоогоо гэбэл, тэжээлэй дрожжи 2 млн. тонно, консервантнууд—780 мянган тонно, микроэлементнүүд — 4200 тонно, синтетическэ аминокислота—11500 тонно, витамин—500 тонно хүрэтэр ехэ болгогдохо. Табигдаһан энэ хараа түсэбэй дүүргэгдэхэ байһаниинь дамжаггүй.

Новочеркасска синтетическэ завод белок, витамин холисотой түрүүшын концентрат үйлэдбэрилжэ эхилээ. Тиин энэ продукцинь нефть болон газһаа буйлуулагдадаг байна. Ростовой хүдөө ажахын институт тус препарадые туршажа байнхай, дабһ дээрэхи үрэ дүнгынь ехэ һайн.

Тиин мал ажалые саашань хүгжөөхэ, адууһа малай ашаг шэмыень улам ехэ болгохо хэрэгтэ химиин аша айхабтар ехэ болохо бшуу. Үргэн ниитэ ажалшадай химиин талаар эрдэм мэдэрэлээ эрид дээшэлүүлжэ, ажал хэрэгтээ шадамараар хэрэглэдэг болохо тудам тэрэнэй аша үрэнь бүри һайн байхань сохомтой.

Ф. Чиркин,
Буряадай хүдөө ажахын институдай биохимиин кафедрые даагша, доцент.

М. В. Ломоносовой нэрэмжэтэ Москвагай гүрэнэй университедэй дэргэдэхи физико-математическа шэглэлтэй тусхай интернат һургуулида хэшээлнүүд эхилбэ. Эндэнь физикэ болон математикын талаар оюун бэлигтэй Россин Федерацинн болон Москвагай 200 һурагшад һуража байдаг. Университедэй профессорнүүд эдэнэртэ физикэ ба математика заана. Зураг дээрэ: иимэ һургуули эмхидхэгшэдэй нэгэниинь, элитэ совет математик, академик А. Н. Колмогоров арбадахи «б» классай һурагшанартай хөөрэлдэжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ХОНИШОДОЙ МҮРЫСӨӨН ХҮСЭТЭЙГӨӨР ДЭЛГЭРЭГ ЛЭ

Бадмацырен Эрдынеевэй бригадын хонишод шэнэ түл абалгаяа эрхим бэлэдхэлтэйгээр угтаба. Зураг дээрэ: «Эрдэм» совхозой (Мухар-Шэбэр) ажахын тоосоото бригадын ахалагша хонишон Б. Эрдынеев.

А. БОРИСОВАЙ фото.

Һанаһандаа хүрэхэл байха

Түл абалгын халуун хаһа тулажа ерэбэ. Колхозой бригаданuудта мүнөө үбэлдөө 13.000 хонид хурьгалхаар хүлеэгдэнэ. Энэ шухала хүдэлмэридөө колхозой малшад хүсэд бэлэдхэлтэйгээр оробо.

Илангаяа нүхэр Ц. Б. Бадужиповай хүтэлбэрилдэг Бургаастайн гурбадахи бригадын отарануудта түл абалга нёдондонойхиһоо иилээд эмхитэйгээр эхилбэ. Эндэхи отарануудаар мүнөө түрүүшын 150 гаран хурьгад абтаад, һайнаар түлжүүлэгдэнэ. Хони үсхэбэрилхэдэ эгээл зохид Зүй нютагта колхозой дүршэлтэй малшадай нэгэн Даба Балдановай бригада 600-гаад хони харууһалжа байдаг. Тус отарада декабриин һүүлшын, январиин түрүүшын хэдыхэн үдэрэй турша соо 73 хонин хурьгалаа. Отарын сакманщигууд Цыренханда Балданова, Мария Бальжинимаева гэгшэд ажалдаа үнэн сэдьхэлһээ хандана. Тэдэнэр хурьгатай хонидоо хотон сооnь жэжэ бүлэгөөр байлгадаг. Хурьгадаа голоһон хонидые 8—9 сүүдхын турша соо сугтань байлгадаг заншалтай.

Бригадын хонишод хурьгалһан хонидойнгоо харууһые улам һайжаруулхаһаа гадна, мүн хээлитэй, илангаяа хурьгалхаяа ойртоһон хонидоо һайнаар эдеэлүүлдэг, харууһалдаг. Тэдэнэр хээлитэй хонидоо үһалһанайнгаа һүүлээр һайн шанартай үбһэ үгэдэг, нарһанай шэлбүүһэ, тэжээлэй дабһаар таһалдаадаггүй. Үбэл, хабарай үеэр хурьгадта хүсэд хүрэхэ витамин элбэгтэй үбһэ, таряа талханай зүйл, яһанай гурил болон бусад тэжээл бэлдэгдэнхэй. Бүдүүн тэжээлэй ехэнхинь отарын газаа зөөгдэжэ абтанхай. Хонишод үбһэ, тэжээлээ заа зааханаар үгэжэ, хүсэд хоглуулдаг заншалтай.

— 1964 ондо 100 эхэ хонин бүриһөө 95-һаа үсөөн бэшэ хурьгадые абажа түлжүүлхэ уялгатайбди,— гэжэ ахалагша хонишон нүхэр Балданов хөөрэнэ.

Энэ уялгаяа дүүргэхын тула тэдэнэр мүнөө оролдосотой шангаар ажаллана, хурьган бүхэниие ханамжатайгаар харууһална.

Бөөрэнхытэ гэдэг газарта байрладаг, колхозой залуу хонишон Бато Базаровай отарада хонид түлэг хурьгалжа байна. Эндэ түрүүшын 40 гаран хурьгад абтанхай.

Тэрэшэлэн энэ бригадада коммунист Радна Доржиевич Раднажапов, дүй дүршэл ехэтэй малшад Ц. М. Молонов, Д. Б. Ванданов, Ж. Лубсанимаев, Л. Лубсанов болон бусад бэрхэ хонишодой бригаданууд шэнэ түл абалгадаа һайнаар бэлдээд, хурьгадаа оролдосотойгоор абажа захалаа.

Колхозой правлени, партийна комитет хонишодой байдалые һайжаруулхын тула ехэ анхарал табина. Энэ бригадын түб тосхон—Бургаастайда культбаза эмхидхэгдээ. Холын отарануудаар радиоприёмнигууд табигданхай. Хонишод газетэ абана. Агитаторнууд хонишодой бригадануудаар ябажа, уласхоорондын байдал болон хүдөө ажахын асуудалнуудаар хөөрэлдөө үнгэргэдэг.

Бургаастайн хонишод һанаһандаа хүрэжэ, һарбайһанаа абаха бэзэ гэжэ найдагдана.

С. Шарапов.
Сэлэнгэ, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз.

Түл абалга түлэг дундаа

Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин колхоз, совхозууд энэ жэлэй январь—февраль һарануудта 53 мянган хурьга абаха юм. Шэнэ түлөө бүрин бүтэнөөр түлжүүлжэ, ондо оруулха гээшэ управлениин хонишодой тон харюусалгатай зорилго болоно.

Зарим ажахынууд энэ шухала хэрэгтэ эртээнһээ бэлдэжэ, түл абалгые эмхитэйгээр үнгэргэлгэдэ бүхы хүсэеэ элсүүлнэ. Жэшээнь, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хонишод бүри халуун намар байхада хони хурьгадайнгаа хото хорёое һэльбэн заһабарилжа дүүргэһэн юм. Мүнөө түл абалгын эхилхэдэ, колхозой хонишод энэ шухала кампаниие түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтаба.

Колхозой түрүү хонишон Георгий Иванович Рыжаков түрүүшын 200 гаран хурьга абаад байна. Тобир тарганаар ондо орожо байһан хонидһоо һайн түл абтана. Бүхы хурьгадынь бүрин бүтэнөөр түлжэжэ байна.

Үнгэрһэн жэлдэшье нүхэр Рыжаковой отарынхид 100 эхэ хонин бүриһөө 90 гаран хурьга абаһан юм. Мүн хонин бүриһөө 3600 грамм нооһон хайшалагдаһан байгаа. Энэшье жэлдэ хонин бүриһөө хурьга абаха гэһэн социалис уялгатай.

— Партиин ЦК-гай декабриин Пленумэй шиидхэбэринүүдтэй танилсаад байхадаа, манай хонишод улам ехэ урма зоригтойгоор хүдэлжэ, хонин ажалһаа олзо доход элбэгээр абадаг болохын тула шармайн оролдоно,—гэжэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой зоотехник нүхэр Алексеев мэдүүлнэ.

Мүн Улаан-Үдын управлениин XXI партсъездын нэрэмжэтэ, Гильбэрын «Коммунизм» колхозой хонишод түл абалгаяа эмхитэйгээр эхилээд, нэгэшье толгой гарзада оруулангүйгөөр түлжүүлнэ. XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүү хонишод нүхэд Бербенко, Цыремпилова болон бусад түрүүшын гурбан зуугаад хурьгадые абанхай. Эндэ дүй дүршэлтэй хурьгашад хүдэлнэ. Эхэ хонидто бардам хүрэхэ тэжээл бэлдэгдэнхэй.

«Коммунизм» колхозой эрхим хонишон Николай Пурбуевай бригададашье нарай хурьгадай мааралдаан үдэр, һүнигүй дуулдана. Эндэ үбэлдөө мянга гаран хурьгад абтаха юм. Энэ жэлдэ нэгэшье түл үхүүлэнгүйгөөр, бүхы хурьгадаа бүрин бүтэнөөр ондо оруулжа, колхозойнгоо хонин һүрэгтэ табихаб гэжэ тэрэ мэдүүлнэ. Үнгэрһэн жэлдэшье Николай Пурбуев управлениин хонишодой дунда эршэтэ ажалаараа суурхаһан.

Залуушье һаа дүй дүршэлтэй болоһон хонишон Николай Пурбуев энэ жэлдэ Гильбэрэ нютагта нээгдэһэн һуралсалай комбинадта ябалсажа, эрдэм мэргэжэлээ улам дээшэлүүлжэ байнхай. Үдэшэ болоходо ном дэбтэрээ баряад, комбинадай һаруул һайхан классуудта һуралсадаг. Теэд үдэрынь дун сагаан хонидоо харууһалсажа ябадаг юм. Ингэжэ түрүү хонишон эрхимээр ажаллахынгаа хажуугаар эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлнэ.

Д. Цыденов.

ТҮЛ АБАЛГАДА
үбгэн залуугүй хабаадана

«Сагаан алта» элбэгжүүлэгшэдэй ёһотой шалгалта — хурьгадые абалга Зэдын үйлэдбэриин управлениин ажахынуудта түлэг дундаа. Борьёогой, Ториин, «Октябрьский» совхозуудай, Д. Банзаровай, Ленинэй нэрэмжэтэ, «Мир» колхозуудай хонишод илангаяа олон түл абаад байна.

«Октябрьский» совхозой хонишод хурьгадай байра хотонойнгоо дунда түхеэржэ, хонидоо тойруулан байлгана. Энэ ушарта хурьгадта аятай дулаан, үбһэ тэжээлшье үгэхэдэнь таарамжатай. Мүн хурьгадай гарамсаар хүйһыень уяжа, тэрээндэнь йод түрхеэд арюудхана. Тиихэдэнь хурьгад хүйһэеэ хабдаха, үбшэлхэгүй байна бшуу.

Гараһан хурьган бүхэниие хоролтогүйгөөр түлжүүлхын тула Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой 80 гэшүүд, тэрэ тоодо пенсионернүүд Дари-Цырен Сахияева, Ханда Гомбоева, Мани-Дари Будаева, Цындэмэ Балданова болон хамтадаа арбан хүн хурьгашадаар гаранхай.

«Коммунизм» колхозой дала наһатай Жаман Дугарович Доржиев түрүүтэй олохон пенсионернүүд, тус колхозой комсомолой комитедэй секретарь Бато Иванов түрүүтэй арба гаран комсомолшууд хурьгадые баһал даажа абаа.

Хонин һүрэгые олошоруулха тэмсэлдэ хүн бүхэн хубитаяа оруулха ёһотой гэжэ хурьгашадаар гараһан эдэбхитэд уряална.

Ц. Раднаев.

• Һургуули, бүлэ, олониитэ •

Манай эхэ оронииe эдир залуушуулай орон гэжэ тоолодог. Теэдшье СССР-тэ ажаһуудаг гурбан хүн бүхэнэй нэгэниинь арбан зургаанһаа дээшэ бэшэ тухай наһатай гэжэ хүн зоной һүүлшын бүхэсоюзна бүридхэлэй мэдээнүүд харуулжа үгэнэ. Эдэ эдир залуу эрхэтэдэй ямар хүнүүд боложо ургаха байһанда коммунизмын гэгээн гэрэлтэ байшангые бодхожо байһан совет арад хамаагүйгөөр хандажа шадахагүй.

«Коммунизмын үетэниие үхибүүн байхаһаань эхилээд хүмүүжүүлхэ, тэрэниие эдир залуу наһанһаань муу нүлөөнһөө һэргылэн хатуужааха, буруугаар хүмүүжүүлэгдэжэ, муу жэшээгэй нүлөөндэ ороһон забхай ябадалтай хүнүүдэй манайда байхагүйн түлөө анхаралтайгаар ажаглажа байха хэрэгтэй. Хэрбээ үрэ жэмэстэ залуу модонуудай гэмтэһэн байгаа һаа, тэдэниие заһаха, һайжаруулхын тула хэды ехэ хүлһэ хүсэ гаргаха хэрэгтэй болодог гэээшэб, тиин заримдаа бүтэжэшье үгэдэггүй байна. Шэнэ үеын хүнүүд тушаа хэлэхэдэшье баһал иимэ байдаг» гээд партиин XXII съезд дээрэ нүхэр Н. С. Хрущев хэлээ һэн.

Коммунизмын ерээдүйн байгуулагшадай соёл сурталай талаар хатуужалай түлөө хамагай түрүүндэ һургуули харюусалгатай. Һургуули үхибүүдые эрдэм бэшэгтэ һургахаһаа гадна, Эхэ ороноо дуратай, Коммунис партида үнэн сэхэ, ажалда дуратай, коллективизмын үзэл бодолтой байха тиимэ үнэтэ шэнжэ шанар бэедээ хүмүүжүүлгэдэнь тэдэндэ туһалха ёһотой. Зүгөөр партийна болон советскэ органуудай тэрээндэ саг үргэлжэ туһалдаг лэ байһан сагта эдэ зорилгонуудые һургуули амжалтатайгаар дүүргэжэ шадаха байна.

Залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ, һургаха тухай оролдолго хадаа коммунизмын түлөө тэмсэлэй шухалын шухала һалбаринуудай нэгэн гэжэ Коммунис парти тоолодог. Энэ хадаа һургуулиин ажабайдалые гүнзэгыгөөр, али бүхы талаһаань шэнжэлхыень, багашуулай, горитой үхибүүдэй оюун бодолой эрилтэнүүдые мэдэхыень, һургуулинуудай, предприятинуудай, ниитын организацинуудай хамтаараа хэһэн хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин дүй дүршэл согсолжо нэбтэрүүлхыень бүхы партийна организацинуудые уялгална.

Белоруссиин компартиин ЦК хадаа республика дотор педагогическа наукын хүгжэлтэ, һургуулинуудай партийна организацинуудай хүдэлмэри, дээдэ классайхидай үйлэдбэриин һуралсал, багшанарай кадрнуудые шэнэлэн оложо, хүмүүжүүлгэ гэхэ зэргын иимэ шухала асуудалнуудые наринаар шэнжэлжэ үзөөд, тогтоолнуудые гаргаһан байна. Партиин Ростовой промышленна обком, Ставрополиин хүдөөгэй крайком, КПСС-эй Серовско горком һургуулида ехэ анхарал хандуулдаг.

Һургуулиин үхибүүдые һурган хүмүүжүүлхэ тухай оролдолго гаргахадаа комсомолдо үдэр бүхэндэ түшэглэдэг партийна комитедүүд зүб юумэ хэнэ гээшэ. Комсомол хадаа һургуулида болон пионернүүдэй организацида хүдэлмэри ябуулха, согтой хүхюутэй, ажалда дуратай, габшагай солбон, һайн һайхан абари заншалтай үетэниие хүмүүжүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха үүргэтэй байна бшуу. Һурагшадай дунда дүрбэн миллион комсомолец, хорин миллион пионер бии гэжэ мартажа болохогүй. Гэбэшье иимэ баримтанууд үзэгдэнэ. Зарим хэдэ хэдэн һургуулинуудай директорнүүд болон партийна организацинууд һургуулиин ажабайдалай шухалын шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ эдэ үхибүүдые эдэбхитэйгээр хабаадуулхын орондо, комсомолой болон пионернүүдэй организацинуудай һанамжые олон ушарта хэрэгсээдэггүй.

Үхибүүдые хүмүүжүүлхэ, һургаха зорилгые амжалтатайгаар дүүргэхын тулада һургуулиин, комсомолой, бүхы олониитын хүсэлэл оролдолгые нэгэдүүлхэ хэрэгтэй. Оренбургын областьдо эгээл иимээр хандадаг. Тэндэхи олон колхоз, совхозуудай болон промышленна предприятинуудай партийна организацинууд, олониитэ һургуулинуудтай нягта холбоотойгоор хүдэлмэриидэг.

Үхибүүдтэй хүдэлмэри хэхэ совет Кисловодскдо байгуулагдаһаар дүрбэн жэл боложо байна. Энэ соведые запасной офицер Николай Андреевич Яковлев толгойлдог. Үхибүүдтэй ябуулагдаха хүдэлмэридэ эндэ олониитын дундаһаа гурба мянга гаран эдэбхитэд хабаадуулагдана. Тэдэнэй үүсхэлээр город соо хүүгэдэй олон талмай нээгдэнхэй, һонирхолтой уулзалгануудые үнгэргэдэг клуб эмхидхэгдэнхэй. Мүн туристска аяншалганууд, хизаар нютагаа шэнжэлхэ экскурсинууд үнгэргэгдэдэг, түрэлхидэй дунда педагогическа эрдэм үргэнөөр тайлбарилагдана.

Үхибүүдэй дунда хүдэлмэрилхые үнэн зүрхэнһөө хүсэжэ байдаг үүсхэлтэй хүнүүдые ямаршье город болон тосхондо оложо болоно. Юу хэхэ хэрэгтэйб гэхэдэ, һургуулинуудтай, пионернүүдэй дружинануудтай, отрядуудтай холбоо байгуулха хэрэгтэнь тэдэндэ партийна болон комсомолой организацинууд, багшанар, арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд туһалха ёһотой. Үнинэй коммунистнууд, олон удаан жэлдэ ажахэгшэд, запасай офицернүүд хадаа ажабайдалай угаа ехэ дүршэлтэй, эрдэм мэдэсэ ехэтэй хүнүүд гээшэ. Аха үетэнэй революционно болон ажалай заншалаар һургуулиин үхибүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ тэдэнэр ехэ туһа нэмэри оруулжа шадаха.

Гэхэтэй хамта зарим партийна болон бусад ниитын организацинууд, тэрэшэлэн ажахын хүтэлбэрилэгшэд һургуулида үшөө муугаар туһална, ургажа ябаа үетэниие хүмүүжүүлгэдэ зохихо анхарал хандуулнагүй. Уншагша М. Мезгильбаев «Правдада» иигэжэ бэшэнэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ Актюбинска областиин Алексеевскэ дунда һургуулиие дүүргэгшэд бүхы классаараа «Берсиевский» гэжэ шэнээр байгуулагдаһан совхоздо ошожо хүдэлхэ, тэндэ хонишодой комплексно бригада эмхидхэхэ гэжэ шиидэһэн байгаа. Һурагшадай энэ гайхамшагта үүсхэлые тиихэ үедэ Хобдинска үйлэдбэриин управлениин партком дэмжэһэн юм. Зүгөөр совхозой директор Жарыков залуушуулые хайхарамжагүйгөөр угтаа, хонишодой бригада байгуулхыень тэдэндэ зүбшөөгөөгүй, харин ажахын парторганизаци, үйлэдбэриин управлениин партком энэ баримтые хэрэгсээнгүй гараа. Тэрээнһээ боложо эдэ залуушууд хэдэн һара соо хүдэлмэрилөөд, хүсэл эрмэлзэлгээ бэелүүлжэ шадангүйгөөр бусаһан юм.

Үхибүүдые хүмүүжүүлгэ гэр бүлынхид һургуули болон олониитэһээ бага бэшэ үүргэ дүүргэхэ байна. Гэбэшье зарим түрэлхид өөһэдынгөө үхибүүдые хүмүүжүүлгэдэ, хамагай түрүүндэ ажал хэжэ һургалгада хабаадалсадаггүй, зарим ушарта өөһэдөө муу нүлөө үзүүлдэг байха юм. Зарим ехэ наһатайшуул ажаһуудалдаа муу ябадал гаргадаг. Эдэ бүгэдыень үхибүүд нидөөрөө харадаг байна бшуу. Иимэ баримтануудые хэрэгсээгүй гаража болохогүй. Партийна организацинууд, манай бүхы олониитэ хадаа үхибүүдые хүмүүжүүлхын түлөө түрэлхидһээ бүри ехээр эрилтэ табидаг болохо, педагогическа зохихо эрдэм мэдэсэтэй болохо хэрэгтэнь аха эсэгэнэртэнь туһалха зэргэтэй.

Ургажа ябаа үетэниие хүмүүжүүлхэ тухай оролдолго манай хамтын хэрэг болоно. Имагтал бүлэ, һургуули болон бүхы олониитын хамтын хүсэлэл оролдолгын ашаар залуу үетэниие эрдэмтэйгээр, ажалда дуратайгаар, Эхэ орондоо угаа ехэ үнэн сахалгатай хүмүүжүүлжэ, коммунис ёһоор ажаһууха, ажаллаха хараатай һургажа болохо байна.

(«Правдын» январиин 10-най түрүү бэшэгһээ).

МАЛШАД, ХОНИШОДТОО—ТҮРҮҮШЫН АНХАРАЛ

Малай үбэлжэлгын шиидхэхы түлэг үе ябажа байна. Энээнтэй дашарамдуулан, малшад, хонишодые хангаха талаар худалдаа наймаанай болон эмнэлгын эмхи зургаануудай юу хэжэ байһан тухай асуужа, зарим аймагай харюусалгата нюурнуудта манай корреспондент Р. Цыбиков хандаһан байна.

1. КАРАВАЕВ Е. И., Хяагтын аймагай потребсоюзай түрүүлэгшэ:

—Зүб, зүб. Малшад тушаа эгээ мүнөө үедэ хэзээ хэзээнэйхиһээ ехэ анхарал хандуулха ёһотойбди... Аймаг доторнай 5 автолавка биил даа. Эдэмнай бүхы колхоз, совхозуудаар хаба шадал соогоо ябажа байнхай. Тиихэдээ эгээл заха холуур аад, таруугаар ажаһуудаг «Пограничнa» совхозой малшад тушаа гол анхарал хандуулнабди.

Ямар бараа зөөнэбтэ гэжэ гү?.. Нэн түрүүн эдеэ хоолой зүйл. Загаһа, маргарин гэхэ мэтые холын гүүртэ, фермэнүүдтэ абаашанабди даа. Эд бараанай зүйлшье элбэг дэлбэгээр абаашагдаа юм ааб даа. 1963 ондо хубсаһа угаадаг 80 гаран машина наймаалаа һэмди. Мүнөөшье абаашажа байнхайбди.

Мал ажал дээрэ хүдэлэгшэднай бултадаа валенкаар, баһа мебелеэр гүйсэд хангагдаа, олохон хүнүүд радиоприемнигой батарей һурагшалдаг һэн. Энэньшье гүйсэд хүрэхөөр абаашагдана.

Шофер-наймаалагшаднай малшадай ямар эд бараа хэрэглэжэ байһые ерэхэ бүхэндөө тэмдэглэжэ абадаг, тиигээд һүүлээрнь тэрэ барааень абаашадаг. Тэдэнэй ажал хүдэлмэридэ наймаалагшагүй 11 ларегууднай туһалдаг.

Райпотребсоюзаймнай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд тусхай ошожо, малшадай хэр зэргээр хангагдажа байһые шалгажа үзөө.

Һаяын үдэрнүүдтэ шофер-наймаалагшадай болон сельпогой түрүүлэгшэдэй зүблөө үнгэргэхэмнай. Эндээ баһал малшад, хонишод тухайдаал хөөрэлдэхэбди.

Имэрхүүл даа тобшоор хэлэхэдэ. Малай үбэлжэлгэдэ бодото нүлөө үзүүлжэ шадабал, зорилгоёо бэелүүлэгдэһэн дээрэ тоолохобди. Яһала оролдожол байналди даа.

ХОРОШИХ Н. Н., Хяагтын аймагай больницые даагша:

— Хонишоднай эгээл «ургаса хуряалгаяа» эхилжэ байна гээшэ ааб даа. Энэ үемнай ажахын ямаршье кампаниһаа дутуугүй ехэ удха шанартай! Одоол анхаралдаа абангүй яахабибди.

Теэд бодото ямар ажал ябуулаабта гэжэ асууна гүт.

Малшадта туһалжа байхын тула аймагайнгаа больницын дэргэдэ эмнэгшэдэй хоёр бригада байгуулаабди. Тэдэнэймнай бүридхэлдэ терапевт, хирург, педиатр, санитарна врач, гинеколог оронхой юм.

Дурсагдаһан бүлэгүүдые туд тудтань врачнууд Мункоева, Никитина гэгшэд ударидана.

Бригадануудnай недели бүхэндэ хонишодто ошодог. Тиихэдээ «Пограничнa» совхозой отарануудые гол тулэб хангадаг юм. Мэнэ һаяхан Галтайн хонишодто ошоходоо, тэндэхи бүхы хүдэлмэришэдые үзэһэн, библиотечкэ, антечкэ тиишэ абааһан байна.

Баһа элдэб олон хөөрэлдөөнүүдые үнгэргөө.

Энээгээр ажалнай хизаарлагдахагүй. Аймаг дотороймнай бусад бүхы больница, амбулаторинууд мүн лэ арга боломжо соогоо имэрхүү ажал ябуулжа эхилбэ.

ГУСЕВА Н. К., Баргажанай аймагай больницын ахалагша врачай орлогшо:

— Тиимэ, тиимэ. Мүнөө үедэ малшад тушаа ехэнхидээ оролдонобди. Байгша оной март һара болотор ямар ажал ябуулха тухайдаа тодорхой түсэб табинхайбди.

Бүхы аймагнай Хурамхаанай, Баргажанай адагай, Баргажанай—иимэ гурбан томо участок болгогдонхой.

Эмнэгшэднай хэзээ, хаагуур ябаха тухайдаа туд тудтаа график табинхай. Тэрэнэйнгээ ёһоор һара бүри хоёр дахинһаа үсөөн бэшээр малшадта ошоно, һэргылэмжын үзэлгэ эмхидхэнэ, санбюллетеньнүүдые гаргана.

Бүхы участково больницануудтамнай малшад ээлжээгүйгөөр бэеэ үзүүлнэ.

Тэрэшэлэн больница бүхэндэ малшадта тусхай оро шэрээнүүд бэлдэгдэнхэй.

Мүнөө үедэ тэрэ графигуудайнгаа дүүргэлтын, эмнэгшэдэй ябалгын аша үрэ ехэтэй байхын хойноһоо тэмсэжэ байнабди.

ДАМДИНОВ Б. Б., Хориин райпотребсоюзай инструктор-эмхидхэлшэ:

— Бүхы аймаг соо гэжэ асууна гүт. 7 автолавканууд хүдөө нютагуудаар ябажа байдаг... Малшадаар юм ааб даа. Наймаалагшагүй 18 ларегуудтайбди. Ондоо юумэн тухай хэлэжэ шадахагүй гээшэ хаб даа. Тэрэл өөрынгөө участок — Чисаанын совхоздо юунэй хэгдэжэ байһан тухай хөөрэжэ үгэһүүб. Тэндэ 40—50 километрэй зайда мал ажалай 59 точконууд тоологдоно. Автолавкада хэн хүдэлнэб гэжэ гү?... Александр Пинтаев, совет худалдаа наймаанай отличник. Автолавкада тэрэ хүдэлжэ эхилһээр аяар 6 жэл болоо. Һара бүхэндэ 3 дахин 59 точко дээгүүрээ ябажа үрдидэг. Тиихэдээ талха, макарон зөөхэһөө гадна, трикотаж, валенка, дэгэл гэхэ мэтын элдэб янзын эд бараашье абаашалсаа юм ааб даа. Наймаалагшагүй 5 ларегуудтайгаа ехэ холбоотой. Малшадта ошохо бүхэндөө ямар эд бараа хэрэглэжэ байһан тухайдань асуужа абаад, сельпогойнгоо правленидэ мэдээсэдэг. Баһа маршрутна хуудаһыень хараа һаатнай, ошоһон лэ газар бүхэнэйнь малай фермые даагша гараа табиһан байдаг.

Бусадшье автолавкануудnай иимэ гуримтай болохонь.

Ондоо олон юумэ хэлээд яалай даа. Саашадаа малшадайнгаа эрилтые улам дүүрэнээр хангахын хойноһоо хамаг шадал соогоо болоно бэзэбди.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной январиин 12.

Арадай аман үгын абдарһаа

Ага нютаг аман үгын зохёолоор барагдашагүй баян даа. Эндэ дэлгэрһэн элдэб зохёолнуудай дунда домог түүхын, түрэ наадანай, инаг дуранай, ажал хүдэлмэриин, орон нютагаа магтаһан, шог зугаа гаргаһан дуунуудшье бии.

Гансашье дуунууд бэшэ, мүн аман зохёолой бүхы жанрнууд адли тэгшэ хүндэтэйдэ тоологдодог байха. Ага буряадай элбэг баян элдэб зохёолнууд үни сагһаа хойшо буулган бэшэгдэжэ эхилһэн болобошье, тэдэнь мүнөө хүрэтэр хүсэд суглуулагдаагүй, һайса шэнжэлэгдээгүй байһаар лэ юм. Хэды шэнээн һайхан дуунууд, сэсэн мэргэн—хүмүүжүүлхы шанартай оньһон үгэнүүд, ульгэр домогууд бэшэжэ абтаагүй байна гээшэб! Энэнь ехэл гэмшэлтэй.

Мүнөө үедэ шэнэ шэнэ дуунууд, оньһон үгэ, таабаринууд, онтохонуудшье бии боложол байдаг.

Энэ хуудаһандамнай ороһон «Үншэн хүбүүн» гэһэн онтохон Согто-Хангил нютагта ажаһуудаг Сэдэбэй Сэбээн гэгшэһээ бэшэжэ абтаһан байна. «Сэсэн Данзан» гэжэ онтохон, мүн дуунууд, оньһон үгэнүүд, таабари болон юрөөлнүүдые үнгэрһэн жэлдэ Һүдэнтэ, Ага нютагай аха заха хүгшэд, үбгэдһөө Буряадай багшанарай институдай студент Батор Цырендашиев бэшэжэ абаа юм.

Арадайнгаа баялиг болохо аман зохёолнуудые бэшэжэ абаад, манай редакцида эльгээжэ байгыт гэһэн уряа үгэнүүднай олоной анхарал татаа гэжэ баясан тэмдэглэмээр.

Агын буряадуудай аман үгын абдарһаа абтаһан зохёолнуудһаа бүридхэгдэһэн энэ хуудаһа уншагшадайнгаа анхаралда дурадхаха зуураа, аман үгынгөө баялиг суглуулгые саашадань үргэлжэлүүлжэ, манай редакцида эльгээхэ бэзэт гэжэ бата найдажа байһанаа дахин элирхэйлэе.

Соло дуудуулга

I. Айл аймаг, колхоз нютагай

Эсэгэ энэ орондомнай
Энхэ амар амгалан
Жаргалта коммунизм байдал
Бата бэхи мандан дэлгэрхэ
болтогой!
Гурба дугаар Интернационал
дагуулһан,
Ашата Ленин багшын
мандуулһан
Улаан ехэ гүрэнэй
Түмэн олон арад,
Түрын үргэн түхимэд,
Найрай олон залуушуул
Найдамтай үрэжэхэнь болтогой!
Хамаг ехэ замби түбиин
Харанхые гиигүүлэгшэ
Хүмүүн бүгэдын хүсэһэн,
Гэгээрэл бүхэниие
хүсэлдүүлһэн,
Хүсэн доро хангагша
Гал мол эрдэниин
Хүлэр гэрэлээр толорһон,
Хүжэ алтан дэлхэйе
Хүндэлэн урдаһан
Баян сагаан нютагайм
Хойто үе сагнай дээрэ,
Ая ганга, сэсэг набшаар
бүридэһэн
Сайхан сагаан нютагнай дээрэ.
Гүрэнэй ехэ индустриин
Трактор машинанууд олоор
Таряа тарижа,
Хори мянган гектар газарай
таряа
Хоролтогүйгөөр хуряадаг,
Арба мянган гектар газарай
таряа
Адхангүй абадаг,
Халюун хонгор таряа
Хабархажа хададаг
Комбайн гэжэ машинаар.
Хори мянган модоной доторһоо
Һунгажа абаһан.
Хорин хоёр сонхотой,
Хоёр-гурбан дабхар шардаагтай
Хонгор ехэ һургуулитай.
Эрдэм болбосоролой эхин ухаае
Эрхилжэ заадаг багшанартай.
Түмэн модоной доторһоо
Түрүү дэгээр абаһан
Тэбхытэр бариһан больницатай.
Түрэл бүриин үбшэниие
Түргэн зуура анагаадаг
Түрүү аргашан докторнуудтай.
Арба мянган модоной дундаһаа
Адаглан адаглан абаһан,
Агар зандан клубтай.
Агуу вождиин дүрэнүүдые
Алталан шэмэһэн шэмэгүүдтэй,
Түрүү вождиин дүрэнүүдые
Түблэжэ шэмэһэн шэмэгүүдтэй.
Хамаг модоной дундаһаа
Харан харан абаһан
Хара зандан канцеляритай.
Углуу бүреэ угалзатай,
Улаан тугууд шэмэгтэй,
Шэгшэг бүреэ шэмэгтэй
Шэрдэмэл гоёхон шалатай...
Уһан бидариин шэлнүүдээр
Урлажа хэһэн сонхонуудтай.
Хорин хоёр сонхотой
Хонгор гоё байшангууд.
Арбан хоёр сонхотой
Аржагар шара байшангууд.
Түмэн хониной нооһоор
Тэбхытэр барнһан гэрнүүдтэй.
Мянган хониной нооһоор
Мягдайтар бариһан гэрнүүдтэй.
Агуу арадай түб
Москва ехэ хотоһоо
Абажа хэлэдэг радиотой.
Харанхы һүниин бүүдэн маные
Гиигүүлжэ гэрэлтүүлдэг
Гэгээн туяата
Электрын олон лампануудтай.
Нарһан суснаа модые
Нарибшалан хюрөөдэдэг
Пилорама гэжэ машинатай.
Холо ойрын городой һониниие
Хурса түргэн хөөрэлдэдэг
Хонхо гоё дохёото
Хонгор гоёхон телефонтой.
Хонгор добо газарта
Хурган байжа амардаг,
Хургы сагаан халзан
Хоёр хорёод мянган
Хонин һүрэг малнуудтай.
Ара газары бүрхөөн бэлшэдэг
Аляа солбон, араг һүрэг
Арба мянган адуутай.
Энгэр газары бүрхөөн бэлшэдэг
Элдэбын томо үүлтэрэй.
Эбэртэ һүрэг малнуудтай.
Тэмээн һүрэгүүдээ
Тэгшэдхэн харадаг
Тэбхэр хара бууратай.
Халзан хара һүрэгүүдээ
Харан харан ябадаг,
Хажар хара бууратай.
Түрүүлэгшэ нүхэрынь,
Тэнсүү гоёхон бэетэй,
Тэбхэр улаахан шарайтай.
Хонгор гоёхон бэетэй
Хурса улаахан шарайтай.
Үмдэһэн хубсаһаниинь
Үргэлжэ бостон гэнэ бэлэй.
Үргэлһэн сүүмхэниинь
Үргэлжэ хром гэнэ бэлэй.
Үелсэнхэн нүхэднай
Үргэлжэ ударнигууд гэнэ бэлэй.
Ханилсанхан нүхэднай
Хайра ордентой гэнэ бэлэй.
Унасанхан мориниинь
Ульгам хүлэг гэнэ бэлэй.
Уясанхан сэргэниинь
Ургамал зандан гэнэ бэлэй.
Тохосонхон эмээлынь
Тохой зандан гэнэ бэлэй.
Тохом гүльмэ хоёрынь
Торгоной һаари гэнэ бэлэй.
Барисанхан ташуурынь
Баряа зандан гэнэ бэлэй.
Найман ганзага надхаһан
Найгуур жороотой гэнэ бэлэй.
Жэгдэ гоё сасыхада
Жэрэгэд гээд хүрэдэг
«ЗИМ» гэжэ машинатай
Холын гоё сасыхада
Хотолзуулан хүрэдэг
Хурдан «ЗИМ» машинатай.

2. Хүлэг мориной

Айдарханай доторһоо
Адаглажа абаһан,
Адуунай доторһоо
Онтоложо бариһан,
Амитан зондоо гайхал үүсхэһэн,
Арсалан мэтэ сээжые
Дэлбэлзүүлэн амисажа,
Аргали мэтэ хурдаар
Бүмбэлзэн харайһан,
Лагаан мэтэ булшангые
Бахилзуулан харайжа,
Загаһан мэтэ нюргые
Гүрбэлзүүлэн харайжа,
Шэрэм булад турууе
Сахилзуулан харайжа,
Шэгэдхэмэл мүнгэн һоёое
Ирзалзуулан харайжа,
Хан гарууди шубуунай
Дэбиһэн үдэн мэтэ,
Галта балтангын һомоной
Шууяһан мэтэ,
Хурса түмэр мэтэ,
Хурдан барас мэтэ,
Дуута мүндэр мэтэ,
Суутайхан хүлэг энэ.

Агын Цогто-Хангил нютагай **Цэдэбэй Цэбээн** гэдэгһээ бэшэгдэжэ абтаа юм.

Юрөөлнүүд

Үреэмнай хүлэгэй эрхим хүлэг болог.
Үри хүүгэднай хүнэй эрхим хүн болог.
Түмэн зоной түрүү болог,
Түмэр машинын жолоошон болог.

Мүнгэн мэтэ мүнхэржэ ябаг.
Мүнхэ галдал бадаржа ябаг.

Ханаараа дүүрэн уншажа байха номтой бай,
Хойморооро дүүрэн хоёр хошуу үринэртэй бай.

Элдин талын эзэн болоорой,
Артельдээ хүдэлхэ агроном болоорой.

Сэсэндэ һураха номтой байгты,
ЦК-да хүдэлхэ хүбүүтэй бологты!

Дуунууд

1.

Ардагайм туруу хатуужуулһан
Агахан нютагайм шулуун харгы.
Айдархан бэеым хүмүүжүүлһэн
Абахан эжы хоёрни.

Эмнигайм туруу хатуужуулһан
Энээхэн нютагайм шулуун
харгы.

Энэл бэеым хүмүүжүүлһэн
Эжы аба хоёрни.

2.

Арал тугуулын модондо
Агар зандан мундаагүй.
Аягтай зантай ябаа һааш,
Аханар, дүүнэр мундаагүй.

Энгэр тугуулын модондо
Эрдэни зандан мундаагүй.
Элдэр зантай ябаа һааш,
Эгэшэнэр, дүүнэр мундаагүй.

3.

Эбэр номоной гажахада,
Эсэгэхэн абам һанагдана.
Энээхэн сагаалсын элэхэдэ,
Эмгэхэн эжым һанагдана.

Һаадаг номоной гажахада
Һайханхан абам һанагдана.
Сагаалса энгэрэй элэхэдэ
Сарюухан эжым һанагдана.

4.

Арынгаа дабаанда соёроошо
Ардагхан хээрэмни газаа байн,
Алагхан зүрхым хүдэлгөөшэ
Айдархан гансамни эндэ байн.

Холынгоо дабаанда соёроошо
Хотогорхон хээрэмни газаа
байн.

Хүринхэн зүрхым хүдэлгөөшэ
Холшорхон гансамни эндэ
байн.

5.

Ууладаа ургаһан сэсэгүүднай
Урихан бороогой аша юм.
Урагшань бидэнэрээ дабшуулһан
Ударидагша партимнай бата юм.

Зулгэдэ ургаһан сэсэгүүднай
Зөөлэхэн бороогой аша юм.
Зүблэрүүлэн манаа хүтэлэгшэ
Сэсэнхэн партимнай бата юм.

6.

Сэлгеэ байна Ага гээд
Сэргэдхеэл табиханьямар юм?
Сэбэр байна амраг гээд
Шэналхээ һанаханьямар юм?

Уужам байна Ага гээд
Унаашаа табихань ямар юм?
Урин байна амраг гээд
Ушархаа һанахань ямар юм.

ЭДЭ НОМЫЕ УНШАГТЫ

Агын Буряадуудай аман үгын зохёолнуудай үни сагһаа бэшэгдэжэ абтадаг байһан тухай дээрэ хэлэгдээ һэн. Һүүлэйшье жэлнүүдтэ Агын буряадай аман зохёолые суглуулха, шэнжэлхэ хүдэлмэри үргэлжэлһөөр. Тэрэнэй гэршэнь гэбэл, жэлһээ жэлдэ хэблэгдэжэ байдаг Агын аман үгын согсолборинууд болоно. Буряадай номой хэблэл «Агын ульгэрнүүд», «Мэлхэй һармагшан хоёр» гэжэ тусгаар номуудые һүүлэй хоёр-гурбан жэл соо хэблэн гаргаа.

АГЫН УЛЬГЭРНҮҮД. Буряадай номой хэблэл. Улаан-Үдэ. 6,56 хэблэлэй хуудаһан. 2000 хэһэг.

...Захагүй үргэн Онон голой тала дайдаар ябабал, совхозой тоогүй олон мал тууһан залуубар хүнтэйл уулзажа болохот. Хэрбээ тэрэ хүнэй Тэхын Галсанби гээ һаа, заатагүй золгожо, тала шэнги захагүй ульгэрынь шагнабал, дэмы сагаа гээгээб гэжэ халаглахагүйт. Энэмнай бага наһанһаа хойшо өөрынгөө аха Тэхын Бата гэдэгһээ олон тоото ульгэр шагнажа, ой ухаандаа хадууржа абаһан, мүнөө хөөрэжэ ябадаг. Буряадай эрдэм шэнжэлэлгын комплексно институдай эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ П. Балданжапов Тэхын Галсанай хөөрэһэн «Зүүн урда зүгые эзэлэн түрэгшэ Зүгы мэргэн хаанай Мижэд хүбүүн», «Үншэн сагаан ботогон», «Боро соохор моритой Боройтуу мэргэн» гэһэн ульгэрнүүдые бэшэжэ абаад, үргэн ниитын уншахада ходорхой болгохын тула, зарим газарта найруулгыень мүлиһэн, толгой холбохын тула үгэнүүдыень һэлгэһэн байна.

Эдэ удхаараа һонирхолтой, уранаар аялгалан түүрээжэ, дуулажа хэлэгдэдэг ульгэрнүүл уншагшын анхарал татаа, үшөө татахашье бэзэ гэжэ найданабди.

МЭЛХЭЙ ҺАРМАГШАН ХОЁР. Буряадай номой хэблэл. Улаан-Үдэ хото. 2,92 хэблэлэй хуудаһан. 2000 хэһэг.

Буряадай эрдэм шэнжэлэлгын комплексно институдай аман үгын зохёолой таһагай эмхидхэһэн экспедицинүүд гансашье республика соогоо бэшэ, мүн Усть-Ордын, Агын национальна округуудаар саг үргэлжэ ябажа байдаг юм. Дээрэ нэрлэгдэгшэ институдай хүдэлмэрилэгшэ Д. Дамдинов Агын буряадай национальна округоор ябахадаа, Дульдаргын Туршан нютагай Долгор Доржиеваһаа хэдэн һонирхолтой ульгэр, онтохонуудые буулгажа бэшээ һэн. Тэдэнь тусгаар ном болгогдон хэблэгдээ.

Энэ ном соо багтан ороһон «Мэлхэй һармагшан хоёр» болон бусад долоон онтохониинь хэмжүүрээрээ багаханууд, удхаараа уран хурса, һургахы нүлөө ехэтэй, үхибүүдэй уншахадашье таарамаар, ойлгосотой хэлэтэй зүйлнүүд юм. «Мэлхэй һармагшан хоёр» гэжэ ном уран гоё шэмэглэлтэй.

Сэсэн Данзан

(Үни сагай түүхэһээ)

Үни сагта һэн ха. Данзан зунай хуралай үедэ Агын дасан ошобо. Хүн зонһоо урид ерэһэн туладань нэгэ шад улаан лама дайралдаад, иигэжэ һураа гэхэ:

— Хүн зон хэр ерэжэ ябана гээшэб, хараа гүт?

— Дайдын толгой олон аад, Данзанай толгой гансаараал соёргон, юушье хараагүйл даа,—гэбэ.

— Энэ хазаарайнгаа жолоо юундэ дээһээр хээд ябаха юм?—гэжэ тэрэ ламань һонирхоһон янзатайгаар асууба ха.

— Дээһэн жолоо юу гутаахань һэм таа, дэмы үгэ гутаанал бээ,—гэжэ хэлэһээр, морёо сэргэдэ уяба. Хүлеэгдээгүй харюу амсажархиһан лама, ямар нэгэн айхабтар гашуун юумэ эдижэрхиһэндэл, уршаганаһаар ябашана. Данзан захын нэгэ ламында орожо, малгайгаашье абангүй, бурхандань мүргэжэ ороно.

— Та нүхэр, малгайгаа абыт, ягаа ёһо журам мэдэхэгүй хүн гээшэбта?—гэжэ ехэл бадарган янзаар лама хэлэбэ.

— Шэлэй саана һууһан шабар бурхан шалхайжа байхадаа, хахархай хурьган малгайда һаатахань һэн гү?

Бүлхиндэ [illegible]хаад дуугай болошоһондол, лама юушье дуугарангүй, «һүүты» гэһэндэл табшан тээшэ хургаараа зааха зуураа:

— Хаанаһаа ерэбэт!?—гэнэ.

— Бодоод лэ ерэдэг Боролжотын хүтэлһөө ерээгүйб, хүртэшэгүй Хүрилгөөтын араһаа соёргооб...

* * *

Холо, ойгуур суутай сэсэн гэгдэдэг нэгэ хүн Ага нютаг ошожо, Данзантай үгэ андалдаад үзөө һаа, хэр сэсэн хүн хаб гэжэ бодоод, ошоһон юм гэхэ. Данзантай сагаа һарын түлэг дунда уулзажа, холоһоо ерэгшэнь асуугаа гэхэ:

— Анаагай Агын дасан хоёрой алиниинь ехэ мүргэлтэй болохо гэжэ һананат?

Данзан абаһаар: «Аа, намай туршахаа ерэгшэ энээхэн хүн бы»,—гэжэ һанаха зуураа, харюу иимэ үгөө гадэг:

— Хярада гаража, хизагаарынь хараагүйб, уулада гаража, узуур ёһынь хараагүйб. Байд гэһэнэй һүүлдэ:

— Тамнай хэнэй хүбүүн болохо байнат?— гэхэдэнь.

— Хойно хоёр баян гэжэ дуулаа һэн гүт, тэрэнэй нэгэнэй хүбүүнби.

— Байгал далай баха, жарааҳайтаар баян гэлсэгшэ, баатар сагаан хаан албата харсагаар баян гэлсэгшэ, тэдэнэй алинайнь үри хабта даа,—гэжэ Данзан харюу табижархёод, ябашоо гэлсэгшэ.

Ага нютагай **Цэмпилэй Сэбээн** гэдэгһээ бэшэгдэжэ абтаа.

Оньһон үгэнүүд

Эртын юумые шэнжэлжэ мэдэ,
Эрдэмэй ябадалые дууряажа мэдэ.

Үреэ мори эмээлдэ һурга,
Үри хүүгэдээ эрдэмдэ һурга.

Үргэн мүрэнэй урадхал аалин,
Ухаатай хүнэй үгэ аалин.

Уһатай газарай ургаса баян,
Ухаатай хүнэй үгэ баян.

Һалхи һүрижэ мал бэлшэдэг,
Һаналаа нэгэдэжэ айл болодог.

Ном уншажа ухаа нэмэхэ,
Нүхэрөө һунгажа гэр болохо.

Ажалша хүн нүхэр ядахагүй,
Ангууша нохой ойдо төөрихэгүй.

Һохорой газарта нюдөө ани,
Дохолоной газарта хүлөө үргэ.

Арадһаа һургаал аба,
Агитаторһаа һонин дуула.

Халуунай элшэ наранһаа,
Хуулиин сэсэн арадһаа.

Байгал далайн уһан һайхан,
Багша Ленинэй һургаал һайхан.

Зоной сэдьхэл партида,
Золой харгы коммунизмда.

Үншэн хүбүүн

(ОНТОХОН)

Үнишье даа... Үлгэн дэлхэйн хаягаараа намааржа, байсаараа нёгооржо байһан үе һэн. Шара һаеы дэгэлтэй, шатанхай шара даагатай нэгэ үншэн хүбүүн газарай эдеэгээр үл залгуулжа, хоолойгоо тэжээжэ ябаһан юм гэдэг.

Нэгэтэ хаанай газаа дүтэшэг болоод ябахадань, тэдэнэйхиһээ хэбэртэй, нэгэ һайхан мори унаһан хүнэй сэхэ ерэхэдэнь, тэрэ хүбүүн дааганһаа буугаад, хулганаанай нүхэ ухашалан байба ха. Тэрэ моритой хүн туласа ерээд: «Юу малтаабши, өөдэгүй вольбо!?»—гэхэдэнь, урдаһаань угтажа абаһаар иигэжэ хэлэбэ:

«Юрөөхэнэй нүхэндэ зурбаан орошоод, малтанам даа». «Юу хэлээб гэжэ хэлээбши, юрөөхэнэй нүхэндэ зурбаан ороо гэхэдээ!?»—гэжэ тэрэ хүн морин дээрэһээ ехэ наада харангяар хэлэбэ ха. «Үгы, ши юугээ дуулажа, ойлгожо байнаш. Юрөөхэнэй нүхэндэ зурбаан ороо гэжэ хэлэжэ байна бэшэ гүб!?—гээд, хүбүүн эльгэ хатана. «Ягаа һүрхэй хүбүүн гээшэбши, тэнгэридэ тэһэ нэрьюулхэ байхаш!» «Юугээ хэлээб гэжэ хэлээбши, дахатайгаарши шамай нэрьег, далантайгаарнь азаргыш нэрьег, үнэр баянаарнь хаанииеш нэрьег, үндэрөөрнь уулыш нэрьег!»—гэжэ үншэн хүбүүнэй хэлэхэтэй сасуу, хаандаа дуулгахаа һөөргэ эрьеэд гүйлгэжэрхинэ. Хаан үгы байжа, тэрэ албатань хатанда ороод, болоһон ушар тухай хуу хөөрэбэ ха. Хатан хүбүүе асархыень захирба. Уданшьегүй хүбүүн хатанай урда зогсожо байгаа гэхэ. «Ши юун хүн аад, маниие баһаха болобош?»—гэжэ хатанай асуухада: «Тэмээн төөлэй тэбшэдэ багтаагүй, тэжэгэр гэргэндэ мүшхэбэреэ үгөөгүй хүнби. Ямаан төөлэй ямбанда багтаагүй, яндагар гэргэндэ мүшхэбэреэ үгөөгүй хүнби»,—гээ һэн ха. Хатан уур сухалдаа диилдээд: «Газаа гаргажа хүлеэд, хаанай ерэтэр тэргын сахаригай була дээрэ һуулгагты!»—гэбэ. Хатанай үгэһэн захиралтые албатадынь дары дүүргэбэ. Хүбүүнэй тэндэ хүлеэтэй һуужа байхадань, нэгэ лама дайралдаад, һураба һэн ха. «Хүбүүн, юундэ эндэ байнаш?» «Эмшэ ламын эрхы хэжэ байнаб, домшо ламын долёобор хэжэ байнаб, бү дуугар саашаа!»—гээ юм гэхэ.

Уданшьегүй хаан эзэн бии боложо, «Шара һаеы дэгэлтэ, хүлеэтэй хүбүүе наашань оруулжа хүндэлэгты»—гэбэ. Эдеэлжэ садаад байһанайнь һүүлдэ, хэр сэсэн хүбүүн aab гэжэ бодоод, хаан асуудалнуудые табижа захалба һэн ха:

— Нэгэ гэжэ юуб?

— Нэгэ үзэһэнөө эндэхэгүй бэшэ гү?

— Хоёр гэжэ юуб?

— Хоёр гарлажа бариһан юумэе табихагүй бэшэ гү?

— Гурба гэжэ юуб?

— Гурбан хүлөө шудэрлүүлһэн морин гурбан дабаа дабахагүй бэшэ гү?

— Дүрбэ гэжэ юуб?

— Дүрэтэ хара хүнэг барижа гараһан хойноо дүүргэдэг бэшэ гү?

— Таба гэжэ юуб?

— Тас шубуунай үдөөр һурша номо хэбэл, эрэ хүнэй эритэ зэмсэг тэрэ болодог бэшэ гү?

— Зургаа гэжэ юуб?

— Зурхай ном һураһан хойноо хубараг хүнэй эрдэм тэрэ бэшэ гү?

— Долоо гэжэ юуб?

— Долоон үбгэдэй үрхэ дээрэ ерэһэн хойно үүр сайдаг бэшэ гү?

— Найма гэжэ юуб?

— Нал хүхын донгодоһон хойно набша сэсэг дэлгэрдэг бэшэ гү?

— Юһэ гэжэ юуб?

— Юрын үбгэдэй сугларһан хойно юрэдөө нэгэ сааза болодог бэшэ гү?

— Арба гэжэ юуб?

— Аржагар шара буга алаһан хойноо арбан хурган шуһададаг бэшэ гү?

Хаан торожо, тэрэ үншэн хүбүүнэй эриһэн юумынь үгөөд, табиһан юм гэдэг.

Таабаринууд

Хүхэ алаг мориниинь унашагүй,
Хүжэ мүнгэн ташуурынь баришагүй.
(Шоно, могой)

Ехэ сагаан мориниинь
Ерэн дабхар тохомтой.
(Хуһан модоной үйһэн).

Алажа үгэһэн хониниинь яһагүй,
Айлшалжа ерэһэн айлшаниинь шүдэгүй.
(Хүхэн, нарай хүүгэд).

Алаг морин
Аргалай хог даанагүй (Нюдэн).

Алаг булаг дэгэлтэн,
Айлай газаагуур гүйгөөшэн,
Алтан урга шэрээшэн,
Худалаар нээрээ хэлээшэн.
(Шаазгай

Улаан торгон пулаадтай,
Ногоон торгон дэгэлтэй,
Сагаан шархи гуталтай.
(Түмһэн).

Мүнгым аса гээд, нюдынь ухашалба.
(Суурга нээхэ)

Оёдолгүй аад, зүйдөөлтэй. (Малай эреэн).

Урдаһаань барихада дошхон,
Хойноһоонь барихада номгон.
(Галай сусал).

Юртэмсын гурбан онсонуудһаа

Гурбан дүлии:

Нохойгүй айл дүлии,
Нугаһагүй нуур дүлии,
Номгүй хүн дүлии.

Гурбан галзуу:

Эмээлээ эбдэһэн морин галзуу,
Үбһэндэ ороһон түймэр галзуу,
Эрэеэ баһаһан эмэ галзуу.

Гурбан бог:

Муухай нугын үбһэн бог,
Муу эрын хорёо соонь бог,
Һалан һамганай гэртэнь бог.

Бээе эдидэг гурбан:

Үмхирһэн модон бээе эдидэг,
Ууяһан хөө бээе эдидэг,
Хубхай хүн бээе эдидэг.

Гурбан һохор:

Харанхы гэртэй, сонхогүй айл
һохор,
Харгы самсаалгүй тужа һохор,
Хамарһаа саашаа харадаггүй
хүн һохор.

БУРЯАД ҮНЭН
3-дахи нюур.
1964 оной январиин 12.

ШЭХЭНЭЙ ШЭМЭГ, ҺОНИНОЙ ДЭЭЖЭ

Эфирэй ээдэ эб найрамдал тухай хөөрэлдэнэ

...Хойто полюс, Владивосток, Ленинград, Алма-Ата, Африка, Япон, Бразили, Чехословаки, Канада, Мексикэ... Иимэ тэмдэглэл Улаан-Үдын радиоклубай дэбтэртэ бэшэгдэнхэй. Эдэ үдэрнүүдтэ һурагшадай үбэлэй амаралтын үедэ радиодо дуратайшуул эндэ олоороо сугларжа, түби дэлхэйн олон оронуудтай холбоо байгуулжа, эфирээр хөөрэлдэхые һонирхон шагнана, түрүүшынгээ амжалтаар урмашана, баясана. Мүнөө Улаан-Үдын радиоклубта гуша гаран радиодо дуратайшуул тоологдоно. Эдэнэр соонһоо Иванычев, Томанов, Потапов, Зосин болон бусад олон оронуудтай холбоо барисаа байгуулха талаар дүршэл ехэтэй болонхой. Эдэнэр сүлөөтэй сагтаа мэргэжэлээ дээшэлүүлэн, радиотелеграфай дамжуулгын түхеэрэлгэтэй танилсадаг, хоорондоо зүбшэжэ, хаража үзэдэг юм.

...Шэхэндээ радионаушник зүүһэн хүбүүд иишэ тиишэнь дохёо тэмдэг эльгээжэ, сүлөө забдагүй, хаанаһаа, хэнэй харюусахые анхаралтайгаар шагнан, ногоон галтай эфир руугаа хёрхоор гэтэн һууна.... Тииһээр байтар ногоон галынь обоголзон хүдэлхэдэл гээд, «Алло» гэһэн тэмдэг дуулдашаба. «Анхаралтай шагныт, Улаан-Үдэ хэлэнэ...» «Намтай хэн хөөрэлдэнэб?» гээд тэрэ радио дурлагша хүбүүн харюусана.

— Байгалай үмэнэхи городһоо гү? Бидэнэр Чехословакиин һурагшад шагнанабди... Дуулажа байнабди. Һайнаар ойлгогдоно... баяртай... — гэһэн хөөрэлдөөн дүүрэшэнэ.

— Баһа нэгэ ороной һурагшадтай хөөрэлдөө байгуулбабди, — гэжэ Владислав Смирнов хэлээд, дэбтэртээ тэмдэглэл хэнэ...

—Маанадтай хөөрэлдэһэн тухай үнэмшэлгэ һаяар Чехословакиһаа, Бразилиһаа ерэхэ. Бидэнэршье тиимэ үнэмшэлгэ хани нүхэдтөө эльгээхэбди,—гэжэ Улаан-Үдын радиоклубай эдиршүүл омогтойгоор хөөрэлдэнэ.

Тиимэ баяртай үнэмшэлгэ, мэдээсэл Японой, Австралиин, Америкын радио дурлагшадһаа Улаан-Үдын радиоклубай нэрэ дээрэ һаяхан абтаа.

Эб найрамдал, хани барисаанай амаршалга эльгээжэ байдаг эдэнэртээ бүхы дэлхэйн арадуудтай эфирээр дамжуулан, харилсаа холбоо бүри олоор байгуулжа, ажалдаа амжалта туйлахыень хүсэе.

Халуун зүрхэнэй баяр хүргэнэб

Зунай нэгэ үдэр гэртээ харижа үдын хоол баряад, ажалдаа харайлгажа ябаһаар оһол бололжо, ехээр гэмтэһэн байгааб. Ушарынь хэлэхэдэ, велосипедээрээ хурдаханаар гүйлгэжэ ябатарни, гэнтэ тэрэмни буруу тээшээ хазагайржа, эшье унаһан байгаа хаб. Тиихэдээ тархяараа асфальт мүргэжэ унаһан аад, мэдээгүй хэбтэһэн намайе харгыгаар ябаһан танихагүй зон республиканска больницада оруулһан гэхэ. Хэдэн хоногой туршада мэдээгүй хэбтээд, тиихэдээ больницын врачнар С. С. Бороноев, Ф. Р. Раднаев гэгшэдэй үдэр бүриин энэрхы сэдьхэлэй оролдолгын ашаар гол орожо, нилээд удаан саг соо эмшэлүүлһэн байгааб. Тиигэжэ совет медицинын ашаар заһаржа, ажалдаа гараһан байнаб. Үбшэн хэбтэһэн минии хажууда ээлжээгээр дежурлижа байгаад, намайе эмшэлһэн врачнар С. С. Бороноев, Ф. Р. Раднаев гэгшэдтэ халуун зүрхэнэй баярые газетээр дамжуулан хүргэхыемни зүбшөөгыт.

Владимир Сапунов,
«Теплоавтоматика» заводой уран дархан.

Мордвагай республикын эрдэм соёлой түб

Агууехэ Октябриин революциин урда тээ мордва арад эгээн гээгдэнги арадуудай нэгэн байһан юм. Эрдэм бэшэг мэдэхэ хүнүүдые табан хурган дээрэ тооложорхихоор һэн. Үнэндөө 100 хүнэй 4-иинь лэ ном уншажа шададаг бэлэй.

Харин совет засагай үедэ Мордвагай республикын түхэл шарай танигдашагүй болоо. Мүнөө үедэ эндэ университет, багшанарай институт, эрдэм шэнжэлэлгын гурбан институт, 6 техникум, 15 тусхай дунда һургуули, мянга гаран һургуули бии.

Мордвагай гүрэнэй университет республикын эрдэм соёлой ёһотойл түб болонхой. Тус университедэй долоон факультедтэ 8 мянга гаран студент һурадаг. Университедтэ 44 кафедра бии, эндэнь 416 багша, тэрэнэй тоодо 4 профессор заажа байдаг.

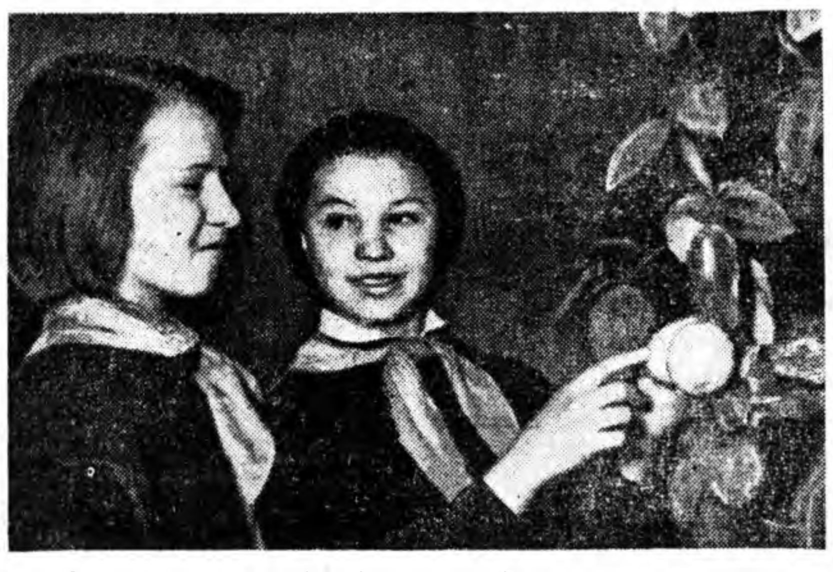
Тус дээдэ һургуулиин 85 лаборатори мүнөө үеын түхеэрэлгэнүүдээр гүйсэд хангагданхай. Өөрын зоологиин музей, ботаническа саад, һуралсалай мастерскойнууд бии. Мэнэ һая олониитын хүсөөр университедэй дэргэдэ шэнэ факультет эмхидхэгдээ. Тус факультедэй искусствоведческэ, театральна, киноискусствын таһагуудта гансахан студентнэр бэшэ, мүн хүдэлмэришэд, алба хаагшад һуража байдаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хари хэлэнэй кабинедтэ. Наада талаһаань В. Захаркин. Саанань — студентка Г. Гонченко, англи хэлэнэй багша Р. Гречаная (баруун гарһаа). 2. Физико-математическа факультедэй гурбадахи курсын студентка, комсомолка Антонина Манаева металлай байгуулалта шэнжэлдэг электронно микроскопой хажууда харуулагдана. 3. Университедэй һайн дуранай киностудиин эдэбхитэд, хүдөө ажахын факультедэй студент Александр Заугольнов, химико-биологическа факультедэй студентка Людмила Зайцева гэгшэд студентнэрэй ажабайдал харуулһан фильм буулгажа байна.

ТАСС-ай фотохроннко.

Улаан-Үдын... лимон

...Энэмнай юун бэ? Буряад орондоо лимон ургуулдаг болоо гүбди?—гэһэн асуудал Пионернүүдэй байшанда ороһон лэ хүн бүхэн асууха байха. Үнэхөөрөөшье тус байшангай сэсэг ургуулагшад элдэб орондо нютагжаһан сэсэг, ургамалнуудые хүйтэн уларилтай Буряад орондоо туршажа, зариманһаань үрэ жэмэс абажа байдаг болоо юм.

— Энэ лимоной үрэһэн хаанаһаа асарагдаа юм гэхэдэ, манай городой магазинһаа, — гээд багашуулые байгаалиин ургамалда дуратайгаар хүмүүжүүлжэ ябаһан Любовь Иннокентьевна Черных харюусаха. Тус лимоной үрэһэн нээрээшье магазинда наймаалагдахаар асарагдаһан лимон соонһоо абтаһан түүхэтэй. Сэсэг ургуулха дуратайшуул түрүүшынгээ жэлдэ байшангайнгаа теплицэ соо лимоной олон үрэһэ һуулгажа эхилһэн байгаа... Һурагшадай түрүүшын туршалга яһала һайн үрэ дүн харуулба. Дүрбэн жэл соо ургаһан лимоной нэгэ эшэһээ 5—6 лимон, удаадахи жэлнүүдтэ бүришье олон лимон абтадаг болоһон байна. Энээнһээ гадна, сэсэгтэ дуратайшуулай ургуулһан янза бүриин сортын ургамалнууд эндэ олон. Тэдэнэй дунда халуун орондо ургадаг кипарис, олеандра, пальма, туя, кактус модод эндэ нютагжанхай.

Зураг дээрэ: пионернүүд өөһэдынгөө ургуулһан лимон үзэжэ байна.

В. Светланов.

Хилын саанаһаа

Франциин компартиин ЦК-гай пленум

ПАРИЖ, январиин 10. (ТАСС). Франциин коммунис партиин Центральна Комитедэй пленум Париж шадарай Иври һууринда үсэгэлдэр хүдэлмэреэ эхилээд, зүбшэхэ зүйлэйнгээ нэгэдэхи асуудалые—ФКП-гэй болохоёо байгаа XVII съездэ бэлэдхэхэ тухай асуудал хаража үзөө.

Пленумэй хүдэлмэриин түрүүшын үдэрэй дүүрһэнэй һүүлээр журналистнуудай үмэнэ үгэ хэлэхэдээ, ФКП-гэй генеральна секретариин орлогшо Вальдек Роше иигэжэ мэдүүлээ. Болохоёо байгаа съездын хоёр гол документые Центральна Комитет үсэгэлдэр зүбшэн хэлсээ. Деголлевскэ засаг түрэдэ эсэргүүсэн, француз арадта ёһотойл демократиие хангахын түлөө коммунистнууд, социалистнууд болон бүхы демократическа хүсэнүүдэй хамтааралаа тэмсэхэ шухала байһантай дашарамдуулан, ФКП-гэй баримталха политическэ хараа шэглэл тухай нэгэдэхи документ соонь хэлэгдэнэ. Партиин уставта хубилалта оруулха тухай хоёрдохи документ соо дурсагданхай. Олониитэ арад зонтой бүри нягта холбоотой болохын, парти доторой демократиие үргэдхэхын тулада уставта хубилалта оруулха шухала болоһон байна бшуу.

Президентын һунгалта болохоёо байна. Энэ үедэ ФКП-гэй баримталха хараа бодол тухай хэлэхэдээ, Вальдек Роше иигэжэ онсолон тэмдэглээ. Бүхы демократуудай ямаршье илгаа гаргантүйгөөр юрэнхы программые хамтадаа батлан абаа һаань, мүнөөнэй засаг түрын түлөөлэгшэдые илаха арга олгохо байна.

ФКП-гэй ЦК-гай пленум январиин 10-да хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлжэ, кантональна һунгалтануудта партиин бэлэдхэхэ тухай асуудал хаража үзэхэ юм.

Эб найрамдалай түлөө тэмсэгшые США-гай олониитэ хүндэлнэ

НЬЮ-ЙОРК, январиин 9. (ТАСС). Америкын элитэ ехэ эрдэмтэ, эб найрамдалай түлөө тэмсэгшэ Лайнус Полингые амаршалхын тулада «Коммодор» гэжэ отелиин нэгэ зал соо үсэгэлдэр 2500 гаран хүн зон суглараа. Тэрэ хадаа эб найрамдалай Нобелевскэ шан абаад, Ослоһоо нютагаа бусаһан юм.

Бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хамгаалхын түлөө Полинг хэдэн олон жэлэй турша соо эдэбхитэйгээр тэмсэһэн байна. Америкын хэблэлэй гүрдэлгэ мүрдэлгэ хээшье һаань, конгрессэй мүрдэлгын комиссинуудта саг үргэлжэ дуудуулжа байгаашье һаа, тэрэ хадаа эб найрамдалай түлөө зоримгойгоор тэмсэдэг байһан. Ядерна туршалгануудые хорихо тухай договор баталхын түлөө тэмсэлдэ энэ хүн олон жэлээ зорюулһан байха.

Бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхын түлөө тэмсэлдэ Полингын оруулһан горитой ехэ хубитые митинг дээрэ үгэ хэлэһэн хүнүүд, тэрэ тоодо «Эб найрамдалай түлөө тэмсэгты, эхэнэрнүүд» гэһэн хүдэлөөнэй хүтэлбэрилэгшэ Дагмер Уилсон, уран зохёолшо Гарольд Тэйлор болон бусад тэмдэглэһэн байна.

1962 ондо хэһэн тэмсэлэй түлөө эб найрамдалай Нобелевскэ шан намда олгоһон ушар эб найрамдалай түлөө тэмсэдэг бүхы тэмсэлшэдэй ехэ аша габьяатай байһаниие мэдэрһэн ябадал болоно гээд митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ Лайнус Полинг мэдүүлһэн байна.

Киприэ бүрин бэеэ даанхай байдал олгохо эрилтэ

АФИНА, январиин 9. (ТАСС). Афинада ерээд байһан Кипрэй гадаадын хэрэгүүдэй министр С. Киприану мүнөөдэр хэблэлэй түлөөлэгшэдтэ иигэжэ мэдүүлээ. Кипр тушаа Лондондо болохоёо байгаа конференци дээрэ манай правительство болбол республикын мүнөөнэй конституциие үндэһөөрнь дахин хаража үзэхэ гэһэн эрилтэ табиха байна. Кипрэй шэнэ конституци хадаа республикын дотоодын хэрэгүүдтэ Англи, Греци болон Турциин хамааралсаха эрхэ тухай договорые болюулха ёһотой. Кипрэй министр аралые таһалан хубааха тухай Турциин али бүхы дурадхалнуудые буруушаагаад, Лондондо болохо конференци дээрэ манай правительствын делегаци энэ асуудал зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадалсахаһаашье арсаха юм гээд мэдүүлээ.

Киприые бүрин бэеэ даанхай болгохо гэжэ республикын правительство оролдохо байна гээд Киприану хэлээ.

Эрхард бундестагта үгэ хэлэбэ

БОНН, январиин 9. (ТАСС). ФРГ-гэй 1964 оной гүрэнэй бюджедэй проектые Баруун Германиин бундестаг мүнөөдэр зүбшэн хэлсэжэ эхилбэ. Канцлер Эрхардын үгэ хэлэлгээр зүбшэн хэлсэлгэ эхилһэн байна.

Дэлхэйн гүрэнүүдэй болон оронуудай правительствануудай толгойлогшонортоо Н. С. Хрущевой эльгээһэн бэшэг тушаа хэлэхэ зуураа, Эрхард иигэжэ батамжалба: энэ хадаа «эгээл ехэ пропагандистска ябуулга» болоно гээшэ. Энэ бэшэгтэнь үгтэхэ харюу бусад баруун гүрэнүүдтэй хэлсэһэнэй һүүлээр үгтэхэ гэжэ Эрхард тэмдэглээ. «Өөһэдынгөө байдал тодорхойлхо эрхэ» гэһэн эрилтэеэ Баруун Германиин канцлер дахин дабтаһан байна. Энэ эрилтэнь ямар зорилготойб гэхэдэ, Германиин Демократическа Республикые мэдэлдээ залгин абаха гэһэн удхатай бшуу.

США-да президент Джонсонтой һая хэһэн хэлсээнүүдтэеэ дашарамдуулан, Эрхард яашагүй пропагандистска зорилгоор иигэжэ мэдүүлээ. Баруун Германи хадаа «түгшүүрилые һуларуулха хэрэгтэ ямар хубита оруулагдажа болохоб гэһэн асуудал мүн лэ шэбшэн бодожо үзэхэ ёһотой». Гэбэшье ядерна буу зэбсэг бундесверэй гарта үгэхэ зорилготой «олон талын ядерна хүсэнүүдые» байгуулха хэрэгтэ ФРГ-гэй жүдхэн оролдожо байһые тэрэ онсолон тэмдэглэбэ. Эрхардын хэлэһэнэй ёһоор, Баруун Германи хадаа «США-гай үнэтэй союзник, ёһотойл нүхэсэгшэнь» болоно.

Франциитай ямар харилсаатай байһан тухайгаа хэлэхэ зуураа, тэрэ иигэжэ тэмдэглээ. Франци болон Баруун Германиин хоорондо тогтоогдоһон сэрэгэй-политическэ хэлсээн Баруун Германиин ябуулдаг политикын «гол шухала хубинь» болоно гэбэ.

Гүрэнэй бюджедэй проект тушаа хэлэхэдээ, канцлер иигэжэ тэмдэглээ. 1964 ондо ФРГ-гэй сэрэгэй гаргашанууд үшөө ехэ болохо байна. Иимэ баталамжаяа юугээр үндэһэлөөб гэбэл, дэлхэй дээрэ боложо байгаа үйлэ хэрэгүүд эдэ гаргашануудые хороохо «арга олгоногүй», 1964 оной бюджедэй гаргашануудые харюулхын тулада 400 миллион шахуу марка мүнгэн дутаалдана гээд Эрхард онсолон тэмдэглээ.

Эквадорто алалга, хюдалга хэгдэһээр

ЛИМА, январиин 10. (ТАСС). Хэблэлэй мэдээсэлнүүдэй ёһоор ороной демократическа болон түрүү үзэлтэй хүсэнүүдые Эквадорой сэрэгэй бүлэгэйхид хашажа хабшажал байһаар. Иимэ хашалта арад зониие айлгаха һүрдүүлхэ, үдэр ерэхэ тудам шангадажа байһан эсэргүүсэлтые дараха зорилгоор хэгдэнэ. Тусгаар һуралсал гараһан сэрэгэй частьнууд «Зайгуулнуудтай, гэм хэгшэдтэй» эсэргүү компани ябуулнабди гэһэн шалтаг баряад, Гуаякилиин хүн зониие үйлсэнүүдһээ барижа абаашана. Арестовалһан хүнүүд полицида асарагдажа, мүрдүүлэгдээд, зобоолгон туляагдаад, шулуу малтаха, уһа саһанай, муухай угаадаһа хаядаһанай һубагууд болон сорогонуудые сэбэрлэхэ хүдэлмэридэ баалалтаар эльгээгдэнэ.

Олон патриодуудые полициинхид үты хэжэрхинэ. Жэшээлхэдэ, Манаби провинцида полковник Хорхе Кортайре гэгшын командалдаг жандармска «Фебрес Кордеро» гэжэ батальон хэдэн арбаад хүнүүдые буудажа гү, али үлтэжэ алаһан байна. «Гражданска ябуулгын» түсэбүүд гэдэгые бэелүүлхэ талаар Америкын «мэргэжэлтэдэй» һургаһан хүйхэрнүүд иимэ алалга, хюдалга хэдэг байха юм.

Гэбэшье засаархидай гэмтэ ябадал, хашалта хэһээлтэ болон алалганууд Эквадорой патриодуудые айлгажа шаданагүй. Фашис алууршадые унагаахын тулада нэгэдэхыень арадые ороной революционно хүсэнүүд уряална. Тэмсэл хэхые уряалһан хэдэн мянган хуудаһанууд городуудай болон хүдөөгэй зоной дунда ехээр һайшаан дэмжэгдэнэ. Эквадорой арад илалта туйлатараа тэмсэхээр хүсэд шиидэнги байна.

США-тай байгуулһан харилсаануудаа Панама саг зуура таһалдуулба

НЬЮ-ЙОРК, январиин 10. (ТАСС). Холбоото Штадуудтай байгуулһан харилсаануудаа Панама мүнөөдэр саг зуура таһалдуулба. Информационно агентствануудай мэдээсэһэнэй ёһоор, Панамын правительство Вашингтондо байдаг элшэн сайдаа һөөргэнь асараад, Панамын каналай оршондо залуушуулай демонстрациие Америкын сэрэгүүдэй буудаһанай һүүлээр харилсаануудаа таһалдуулха тухай соносхоо.

Панамын бэеэ даанхай байдал эбдэһэндэнь эсэргүүсэһэн демонстраци үсэгэлдэр үдэшэ болоо. Ушарынь гэхэдэ, каналай оршондо байдаг Америкын хэдэн байшангуудта Америкын туг үлгэгдэһэн байгаа. Зүгөөр энээнэй урда тээ баталагдаһан хэлсээнэй ёһоор, энэ туг Панамын тугтай хамта нэгэн доро үлгэгдэхэ ёһотой байһан. Хэдэн мянгаад хүн зон каналай оршондо орожо, тэндэ Панамын туг хиидхүүлхые һэдэһэн байна. Тиихэдэнь Карибска далай шадар байдаг США-гай зэбсэгтэ хүсэнүүдые командалагша генерал О'Мира броневигүүдые дуудажа асараа. Эдэ броневигүүд демонстрантнуудые буудаһан байна. Уридшалан абтаһан мэдээнэй ёһоор, 6 хүн алуулаа, 75 панамынхид шархатаа. Каналай оршондо шуһанай адхарһанай түлөө гэмые Панамын правительство бүрин США-гай правительствада тохоһон байха юм.

Панамын каналай оршондо болоһон студентнүүдэй демонстрациие буудаһан ушар панам арадай уур сухал, зэбүүрхэл үүсхээ. Амгалан ёһоной демонстрацида хабаадагшадые Америкын сэрэгүүдэй шуһата муухайгаар хюдаһандань эсэргүүсэлтын демонстраци мүнөө бүхы Панама дотор боложо байнхай.

Сагаан байшангай мэдүүлгэ

ВАШИНГТОН, январиин 10. (ТАСС). Сагаан байшан иимэ мэдүүлгэ хэбэ:

Буу зэбсэг хуряалгаар 18 оронуудай Женевскэ конференцидэ хабаадалсаха Холбоото Штадуудай делегациие толгойлхыень буу зэбсэг хуряаха ба буу зэбсэг хинан шалгаха агентствын директор Уильям Фостертэ США-гай президент Линдон Джонсон дурадхаба. Энэ конференци январиин 21-дэ хүдэлмэреэ дахин эхилхэ юм.

Эб найрамдал бэхижүүлхын тула Холбоото Штадуудай абажа байгаа хүсэл оролдолгонуудта эдэ хэлсээнүүд эгээл шухала шатануудай нэгэн болохо гэжэ энэ шиидхэбэри абахадаа президент мэдүүлһэн байна.

Шэнэ жэлдэ эдэ хэлсээнүүдые хэжэ эхилхэдээ амжалта түргөөр, бэлэхэнээр туйлагдашаха гэжэ Холбоото Штадууд оройдоошье һананагүй гээд тэрэ хэлээ. Гэбэшье һүүлшын үедэ болоһон үйлэ хэрэгүүд бидэндэ урма зориг оруулна гэжэ тэрэ мэдүүлээ.

Бен Беллын гаргаһан декрет

АЛЖИР, январиин 9. (ТАСС). Алжирай Арадай Демократическа Республикын «Хуулинуудые тунхагладаг хуудаһан» президент Бен Беллын гараа табиһан декрет мүнөөдэр толилбо. Конституциин 59-дэхи статьягай үндэһөөр орон дотор революционно уголовно сүүдүүд байгуулагдахань гэжэ тэрээн соо хэлэгдэнэ.

Президентын онсо түлөөлэлгэтэй байһан үедэ байгуулагдаһан эдэ сүүдүүд эмхи зургаануудай хүдэлмэриин гурим эбдэлгэтэй холбоотой гэм, тэрэшэлэн ниитын гурим эбдэхэ ябадал ушаруулдаг гэм хаража үзэхэ эрхэтэй.

Үгэдөө хүрэнэгүй

ОТТАВА, январиин 9. (ТАСС). Канадын «Бомарк» гэжэ самолёт-снарядуудта хэрэгтэй Америкын ядерна һомонууд үсэгэлдэр Норт-Бейдэ (Онтарио провинци) асарагдаба.

Энээнтэй дашарамдуулан радиопромышленностиин хүдэлмэрилэгшэд болон электригүүдэй нэгэдэмэл профсоюзай хүтэлбэрилэгшэд премьер-министр Пирсондо телеграмма эльгээбэ. Өөһэдынгөө 20 мянган гэшүүдэй үмэнэһөө Канадын ядерна буу зэбсэг абалгада эсэргүү эрид шууд буруушаалга энэ телеграмма соогоо мэдүүлһэн байна. Америкын үйлэдбэрилһэн ядерна буу зэбсэгээр Канадын зэбсэгтэ хүсэнүүдые зэбсэгжүүлхэ ябадал уласхоорондын түгшүүрилые улам шангадхана, хүйтэн дай болюулха хүсэлэнтэй байһан тухай Канадын хүтэлбэрилэгшэдэй һая хэлэһэн мэдүүлгэнүүдтэй энэнь огто тааралданагүй гэжэ энэ телеграмма соонь тэмдэглэгдэнэ.

ИНК-гэй 68-дахи съезд хүдэлмэреэ эхилбэ

БХУБАНЕСВАР, январиин 9. (ТАСС). Индиин национальна конгресс гэжэ зонхилхы партиин 68-дахи съезд мүнөөдэр эндэ хүдэлмэреэ эхилбэ. Съезд дээрэ амаршалгын үгэ партиин түрүүлэгшэ Камарадж хэлэһэн байна.

Съездын зүбшэхэ зүйлдэ «Социализм ба демократи тухай», уласхоорондын байдал тухай, тэрэшэлэн эмхидхэлэй асуудалнууд табигданхай. Съездын зүбшэхэ зүйлнүүдые Индиин национальна конгресс гэжэ партиин хүтэлбэрилхы органууд һайшааһан байна.

Мароккын компартиин хүтэлбэрилэгшэд сүлөөлэгдөө

РАБАТ, январиин 9. (ТАСС). Мароккын коммунис партиин хүтэлбэрилэгшэд—ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Али Ята, МКП-гэй ЦК-гай секретарьнууд Абдель Салям Буркия, Абдаллах Лайяши гэгшэдые Касабланкын полици 1963 оной октябриин 25-да арестовалһан байгаа. «Рабадай апелляционно сүүдэй шиидхэбэреэр тэдэнэр үсэгэлдэр сүлөөлэгдөө» гээд «Вижи Марокэн», «Марок информасьон» гэжэ газетэнүүд мүнөөдэр мэдээсэбэ.

Чжоу Энь-лай Тунис ерэбэ

ТУНИС, январиин 9. (ТАСС). Президент Бургибын уряалаар КНР-эй Гүрэнэй соведэй премьер Чжоу Энь-лай албанай хэрэгээр мүнөөдэр Тунис ерэбэ.

Ирагта хашалта, хэһээлтэнүүд хэгдэнэ

БАГДАД, январиин 10. (ТАСС). Ирагай сэрэгэй трибунал 42 коммунист тушаа шиидхэбэринүүдые гаргаа. «Аль-Биляд» газетын бэшэһэнэй ёһоор, тэдэниие элдэб болзор соо түрмэдэ хааха гэһэн шиидхэбэринүүд гаргагдаһан байха юм.

Ирагай засагаархид үшөө 110 коммунистые арестовалаа гээд «Аль-Манар» газетэ мэдээсэнэ.

Хэблэлэй мэдээсэһэнэй ёһоор, гадаадын худалдаа наймаа эрхилдэг управлениин генеральна директор байһан Наим Бадауи гэгшын хэрэгээр Ирагта сүүд боложо эхилээ. «Коммунис ажал ябуулга» эрхилээ гэһэн гэмнэлтэ тэрээндэ хэгдэһэн байна.

Конгрессэй байшангые хүреэлбэ

МОНТЕВИДЕО, январиин 10. (ТАСС). Транспортын хэрэглэмжэдэ мүнгэ һомолуулха зорилгоор хэдэн дахин хэһэн һэдэлгэнүүдэйнгээ урагшагүйдэхэдэ, муниципальна транспортын жолоошод национальна конгрессэй байшанда ородог үүдэнүүдые өөһэдынгөө автобусуудаар хаажархёо. Энэ үедэнь байшан соо бюджет зүбшэн хэлсэгдэжэ байгаа. Энээнһээ уламжалан конгрессэй заседани хойшолуулагдаһан байна.

Хариин гүрэнүүдэй сэрэгэй баазануудые байгуулхагүйбди

ОСЛО, январиин 9. (ТАСС). Баруун Германиһаа Норвеги руу Канадын ябаган сэрэгэй бригада эльгээхэ тухай асуудал Парижда НАТО-гой штабта зүбшэн хэлсэгдэнэ гэжэ баруун гүрэнүүдэй агентстванууд мэдээсэнэ. Норвегиин түрүү үзэлтэй олониитэ иимэ мэдээсэд дуулаад, ехээр һанаата боложо байнхай.

«Хэрбээ энэ мэдээсэлэй зүб байбалнь, сэрэгэй баазанууд тушаа мантай хэлсэһэн политикаяа Норвегиин правительствын далдагүйгөөр таһалдуулха тухай эндэ хэлэгдэнэ гээшэ» гээд энээнтэй дашарамдуулан Норвегиин коммунис партиин гол орган «Фрихетен» газетэ бэшэнэ. НАТО-гой иимэрхүү түсэб зохёолгодо правительство хабаадалсанагүй гэһэн мэдүүлгэ сэхэ рууль хэхэ эрилтэ газетэ эрид шууд табина.

Редакторай түлөө
Р. БИМБАЕВ.

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур.
1964 оной январиин 12.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора —23-67, зам. редактора —38-42, зам. редактора —35-84, секретариата —27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни —47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни —48-89, 33-61, корректорская —35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического —24-74, советского строительства и быта —34-93, рабселькоров и писем —25—41, 38-30, информации —32-74 и переводов —34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00010. Зак. № 37.